

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 21.

Σάββατον 20/1 Ἰουνίου 1878.

Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 1878 Μαΐου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ.

Ἐν τῷ *Νεολόγῳ* τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἐδημοσιεύθη τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἡμερολογίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 μαρτίου 1875. Ἡ δημοσίευσίς αὐτοῦ καὶ σήμερον ἔτι εἶναι λίαν ἐπίκαιρος.

Τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ χηρεύσαντος θρόνου τῆς Χαλκηδόνος κατέστη ἀληθὲς σκάνδαλον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, καταδεικνύον καὶ αὐτὸ ἔτι ἄπαξ, ὅτι κληρικοί ὁμοῦ καὶ λαϊκοὶ ἔγκριτοι θεωροῦσι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θρόνους στάδιον φιλοδοξίας καὶ ἀγωνίσμα ματαιοφροσύνης. οἱ μὲν δι' ἑαυτοὺς πρὸς ἀλλήλους ἀνταγωνιζόμενοι, οἱ δὲ διὰ τοὺς ἑαυτῶν πελάτας κληρικούς. Ἐλευσιολογοῦντες καὶ τούτους καὶ ἐκείνους, καὶ ἅμα κυρίως θλιβόμενοι διὰ τὸν ἐμπαιγμὸν τούτων τῶν ἱερωτέρων πραγμάτων τῆς εὐσεβείας παρ' ὧν ἤκιστα ἔδει ἐνεργοῦμενον, ἐρχόμεθα ἵνα καθυποβάλωμεν διὰ βραχέων πρὸς τοὺς ποθοῦντας καὶ θέλοντας τρόπον περὶ ἄρσεως τῶν ἀφορμῶν τῆς φιλοδοξίας καὶ περὶ τοῦ τῆς φιλοδοξίας ταύτης περιορισμοῦ, ὡς οἶόντε εἰς τὴν ἀπλήρη ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ καθόλου ἀξιώματος κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο «Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ» ἀφιειμένης τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ὅσα ἐφεξῆς διακελεύεται ὁ Θεὸς Ἀπόστολος περὶ προσόντων εἰς τὴν εὐσυνειδήτην τῶν ἐπιθυμούντων τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκλογέων εὐσυνειδήτην πρόνοιαν περὶ ἐγκαταστάσεως τιμῶν καὶ πράγματι εὐαγγελικῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ.

Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ πρῶτον κινουὸν αἴτιον τῆς ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἐπὶ τὸ πολιτικώτερον μεταθέσεως τῶν ἄλλως ἰσοβίως καθισταμένων ταῖς ἄπαξ κληρωθείσας ἐκκλησιαστικαῖς ἐπισκόπων ἐστὶν ἡ ὑπάρχουσα κατὰ τὸ λεγόμενον συνταγματικὸν τάξις καὶ βαθμολογία ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων μητρο-

πολιτικῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων. Διδὸν καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσει ἢ μετάθεσις λέγεται προβιβασιμὸς κυρίως, καὶ δὴ καὶ εὐχονται πάντοτε τοῖς ἔχουσι κατώτερον βαθμὸν καὶ εἰς ἀνώτερα ἐπιλέγοντες οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδίως οἱ κληρικοί μας. Ἐνίοτε λαμβάνεται ὅπ' ὄψιν καὶ ἡ ἀφνειότης τῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ συνήθως οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι πατέρες εἰσὶν εὐαγγελικώτατοι, καὶ μισοῦσι τὸν πλοῦτον ὡς ἀποκλείοντα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τῆς ὁποίας ἐπιθυμοῦσι τὴν κληρονομίαν, ἐκπληροῦσι δὲ κατὰ γράμμα τὸ κοινὸν ἐκεῖνο ἀπόφθεγμα. «Πολλοὶ τὸν πλοῦτον ἐμίσησαν, τὴν δὲ ὄψιν οὐδεὶς». Ὅθεν καὶ ὁ ἀοίδιμος Χαλκηδόνος Γεράσιμος, χειροτονηθεὶς τὸ πρῶτον Πελαγονείας μητροπολίτης, κατορθοῦν νὰ προαχθῆ ὁ θρόνος οὗτος εἰς πεντεκαίδεκατον τῆ τῆς τάξεως ἐνεκα καὶ προκαθεδρίας Εἴτα προβιβάζεται εἰς τὴν ὑπερκείμενην τῆ τῆς τάξεως τιμῆ Ἀδριανούπολιν καὶ ἅμα πολὺ τότε ἀφνειοτέραν τῆς Πελαγονείας. Χηρευσάσης ὁμοῦ τῆς Χαλκηδόνος τῷ 1853, τυχὼν εὐνοικῆς περιστάσεως, ἔλαβε τὴν Χαλκηδόνα, καίτοι ὑπὸ τὴν ἔσπιν τῆς ὀλικῆς ἀπολαυτῆς ἀσυγκρίτως ὑποδεεστέραν οὖσαν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Πρόδηλον δὲ ὅτι, ἂν Ἀδριανουπόλεως γενόμενος κατώρθου νὰ προβιβάσῃ τὸν τῆς μητροπόλεως ταύτης θρόνον εἰς τὴν νῦν θέσιν τῆς Χαλκηδόνος ἢ εἰς ἀνωτέραν, δὲν ἐθυσίαζε τὴν Ἀδριανούπολιν. Ὅμοίως ἤθελε πράξει καὶ πᾶς ἄλλος νῦν θηρευτῆς τῆς Χαλκηδόνος, ἢ ἄλλης γεροντικῆς λεγομένης ἐπαρχίας.

Ὁ αὐτὸς δὲ ἀνταγωνισμὸς καὶ τὸ αὐτὸ σκάνδαλον διεγερθήσεται αὖθις ὅσον οὐπω, ὅταν χηρεύωσι καὶ οἱ θρόνοι τῶν μητροπόλεων Ἡρακλείας καὶ Νικομηδείας, καὶ ἐκάστοτε, ὅσάκις ἂν χηρεύει γεροντικὴ ἐπαρχία καὶ ἄλλη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔγκριτον ἔχουσα βαθμίδα ἐντῷ συνταγματικῷ. Τοῦ κανόνος τούτου ἐξαιρετέα πάντως ἡ πρωτόθρονος ἐπαρχία τῆς Καισαρείας διὰ τὸ λίαν ἀπωκισμένον καὶ ἀπόκεντρον, διὴν αἰτίαν ὁ θρόνος καίτοι τιτλοφορεῖται ὑπερτίμιος τῶν ὑπερτίμων, δὲν κινεῖ ὁμοῦ τοσοῦτο τὸ διάφορον καὶ τὴν φιλο-

τιμίαν τῶν ἰσχυρῶν. Ὅθεν καὶ δίδεται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμύλλης εἰς τοὺς κουφοτέρους καὶ εἰς τοὺς ἀπηλπισμένους ἄλλως ἢ ὑπερορίας δεομένους. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ νῦν Καισαρεία ἀσμένως πᾶν θὰ παραχωρῇ τὰ πρωτέια, ὅπως ἀξιοθῆ ἕνδς τῶν ὑποδεστέρων γεροντικῶν θρόνων καὶ μάλιστα τῶν πλησιοχώρων.

Ἡ εἰς τοιαύτην τιμητικὴν τάξιν καὶ βαθμολογίαν τοῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μᾶλλον ἐμπρέπουσαν ὑπαγωγή τῶν ἐκκλησιαστικῶν θρόνων τῶν τῷ Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένων ἐστὶ πρᾶξις εἰς οὐδένα ῥητὸν κανόνα στηριζομένη, ἔργον δὲ μόνον τῶν βυζαντινῶν αυτοκρατόρων, οἵτινες ἀνεκαίνιζον πόλεις καὶ ἀνηγόρευον τιμητικῶς κατὰ βυζαντινὴν φιλοτιμίαν ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις προάγοντες χάριν ἐπισκόπων ἢ τῶν κατοίκων (βλ. Βλαστάρ. Σύνταγμα, στοιχ. Ε. κεφ. ΚΑ'), καὶ ὠρίζον τὴν στάσιν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς τιμῆς, ὅτε μὲν τοῦτον προδιβάλλοντες τὸν θρόνον κατὰ χάριν τοῦ κατέχοντος προσώπου ἢ τοῦ ἀξιωματοῦ τῆς πόλεως, ὅτε δὲ ἐκέτιον. Τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο τῶν αυτοκρατόρων ἰδιοποιήσαντο καὶ οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἰδίως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, τιμήσαντες κατὰ φιλοτιμίαν πατριαρχικὴν ἀναριθμήτους ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις παρὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα «Μὴ τέμνειν τὴν μίαν ἐκκλησίαν εἰς δύο» (τῆς Δ' οἴκουμ. συνόδ. καν. 16') καὶ προδιβάλλοντες οὐκέτι διὰ τῆς ὑπερανιδρύσεως θρόνου ὑπὲρ ἑτέρον θρόνον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, οὐ μόνον διὰ τῆς ὑπερανιδρύσεως ἐν ἀρχαιότεροις χρόνοις, ὡς δεικνύει ἡ τῶν διαφόρων συνταγματικῶν ἀνωμαλία, ἀλλὰ καὶ διὰ μεταθέσεως τῶν προσώπων ἀπὸ θρόνου εἰς θρόνον ἄνευ τῆς ἐλαχίστης κανονικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἀνάγκης καὶ ἐναντίον μάλιστα τῶν αὐστηρῶν κανονικῶν ἀπαγορεύσεων, συνήθως δὲ μόνον χάριν ἰδιοτελείας ἀπ' ἑνδς καὶ ἱκανοποίησεως ἀπ' ἑτέρου τῆς ματαιόφρονος καὶ στυγητῆς φιλοδοξίας τῶν κενσοπούδων, διοργανωθείσης τῆς ματαιοφροσύνης ταύτης εἰς σύστημα, οὕτως εἰπεῖν, νόμιμον ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς λεγομένης ποτὲ, τανῦν δὲ τῷ λόγῳ μόνον κατηγορημένης γεροντίας.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς προεδρικῆς ταύτης θέσεως καὶ τάξεως τῶν ἐπισκοπικῶν θρόνων ἐγένετο κατ' ἀρχὰς βεβαίως πρὸς ἄρσιν ἀτόπων συμβαίνοντων μεταξὺ τῶν σαρκικώτερα φρονούντων ἐπισκόπων, ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους περὶ πρωτοκαθεδρίας καὶ πρωτείας, ὅσας τις συνήρχοντο πολλοὶ ἑμοῦ συνεδριάσαντες, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς ναοῖς πολλάκις, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ πατριαρχικῆς πράξεως ὑπὸ σελ. 473 τοῦ Ε' τόμου τοῦ ὑπὸ Βάλλη καὶ Ποτλῆ ἐκδομένου Συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων, εἰς τὸ τέλος τῆς Ι' ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΑ' ἑκατ.

ἀναγομένης ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν δι' ἧς πράξεως δηλοῦται ὅτι δι' ἔριδα ἐπισκόπων τινῶν δυτικῶν τοῦ κράτους ἐπαρχιῶν ἐν τῇ ναῦ τῆς ἁγίας Εἰρήνης γενομένην ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου ἐδέησεν, ἵνα ὁ πατριάρχης «μετὰ θεωριλῶν μητροπολιτῶν συσκεψάμενοι κατὰ τὸ τοῦ ἐκάστου θρόνου αἰδέσιμον πρόσφορον πᾶσι χώραν ἀποκληρώσωσιν». Ἀλλ' ἡ ἄλλοτε ἐπὶ καλῶ καὶ πρὸς ἄρσιν ἄλλων ἀτόπων καλῶς εἰσαχθεῖσα τάξις προεδρίας τῶν μητροπολιτικῶν θρόνων ἐγένετο κατόπιν αἰτίᾳ καὶ πηγῇ ἑτέρου εἶδους ἀτόπων καὶ καταχρήσεων, τῶν τοσούτων παρανόμων μεταθέσεων δόξης ἕνεκα κενῆς καὶ πορισμοῦ, αἵτινες κατακλύζουσι τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν τελευταίων χρόνων, καὶ κηλιδοῦσι τὴν ἀληθινὴν δόξαν τοσούτων ἀρχιερέων. «Ἄτοπον γὰρ, λέγει ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα πρᾶξις, ἄτοπον τοῦτο βήματος πρωτείας ἀντιποιεῖσθαι, καὶ δόξης ἕνεκα, ἥτις ἐστὶν ἀδοξία, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον, αἰσχύνη, τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης τίμιον τοῦ λοιποῦ καθυβρίζεσθαι, μόνης τῆς ἀθανάτου δόξης φροντίζειν ὀφειλόντων ἡμῶν, ἢ μαρτυρῶν οὐ προσίεται, ἀλλ' ἐπανθεῖ, καὶ τοὺς ἐραστὰς δόξης ἀκηράτω κατακοσμεῖ καὶ ἀποσεμνύνει».

Ἰνα κατηγορηθῇ τελείως ἡ πηγὴ αὕτη πολλῶν κακῶν, ἢ τῶν ἐπισκόπων μεταθέσεις, ὡς ἔχει ἡμῖν νῦν τὰ πράγματα, πολλοὶ θεωροῦσιν ἀδύνατον· ἀλλ' ἵνα περιορισθῇ ἡ κατάχρησις αὕτη μόνον εἰς τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας τῶν καιρικῶν περιστάσεων, οἷα ἡ τοῦ νῦν Διδυμοστῆου Μελετίου (καίτοι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἡ μεταθεσίς ἐστι πρᾶγμα ἀντικανονικόν), οὐδὲ συντελεστικὸν μέτρον βλέπομεν ἄλλο, εἰμὴ τὴν καταργήσιν καὶ ἐκκοπήν τῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ὑποβάλλουσι τὴν κενόσπουδον ταύτην φιλοδοξίαν τῶν ματαιοφρόνων, ἧς ἡ κυριώτερα πηγὴ, ὡς προείρηται καὶ ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα βοᾷ, ἐστὶν ἡ διὰ τοῦ συνταγματικοῦ ὀρισμένη προεδρικὴ βαθμολογία, καθ' ἣν νεανίας ἐπίσκοπος ἀριχειροτόνητος ἀπὸ διακόνου ἢ πρεσβυτέρου καὶ πολλάκις τύπου ἐμπλεως, προκάθηται ἀγερώχως ἑτέρων παλαιῶν ἡμερῶν πολιῶν καὶ σεβασμίων ἐπισκόπων, καὶ τὸ παραδοξότερον, ὅτι ὅσα ἀνωτέρω ὑπερίδρυνται ὁ θρόνος αὐτοῦ, τοσούτω μείζον ἀπονέμεται κύρος τῇ γνώμῃ καὶ ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ, οἱ δὲ κατώτερον ἔχοντες βαθμὸν κατὰ τὸ συνταγματικὸν τρέμοντες πολλάκις ἴστανται ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων καὶ βαρυτίμων ἐκείνων, καίτοι ὁ ἐσωτερικὸς αὐτῶν βαθμὸς, ὁ βαθμὸς τῆς ἱερωσύνης, εἰς καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου μέχρι τοῦ τιτουλαρίου ἐπισκόπου. Διὸ οὐδὲν ἄλλο νομιμώτερον καὶ τῇ φύσει τῇ πράγματι συμφωνώτερον, ἢ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς

τὴν ἀρχαίαν αἰδέσιμον τάξιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁρισθῇ ὅπως τοῦ λοιποῦ οἱ πράγματι ὁμοταγεῖς καὶ ὁμότιμοι καὶ ἀδελφοὶ μητροπολίται ἐπίσκοποι προκάθωνται ἀλλήλους προηγούμενοι τῇ τιμῇ κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας· πρᾶγμα, τὸ ὅποσον τηρεῖται μὲν ἐπὶ τῶν τιτουλαρίων ἐπισκόπων, τηρεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀξιωμασίν ἐπὶ τῶν ἐμοτίμων καὶ δημοθιμίων, προηγούμενων ἀλλήλους κατὰ λόγον τῆς ἀρχαιότητος τοῦ βαθμοῦ, πρᾶγμα ἄλλως τε γινόμενον καὶ ἐν τοῖς ἐπισκόποις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος· διότι οἱ τὸν περὶ αὐτῆς συνοδικὸν τόμον συντάξαντες τῷ 1850 βλέποντες τὰ παρ' ἡμῶν ἄτοπα ἐθέσπισαν περὶ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων τὴν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας προεδρίαν.

Πεπεσμεθα λοιπὸν εἶτι, ἂν ὁ πατριάρχης ἐν τῇ αὐτοῦ συνέσει μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου προβῇ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο καὶ διὰ τοῦ τοῦ ἰδίου θρόνου μητροπολίτας, αὐτῶν τῶν συνοδικῶν δεικνύοντων ὡς ὁμοταγῶν τὸ πρῶτον παράδειγμα τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀποστροφῆς τῆς κενοδοξίας ταύτης, θὰ συντελέσῃ τὸ πᾶν, ὅπως ἀρθῇ ἐκ μέσου εἰς ῥύπος καταμολύνων τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν θεϊότητα τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιωματοῦ, οὗ τὸ ὄψος καὶ ὁ σκοπὸς τοσούτου παραγνωρίζεται καὶ παραβλέπεται κατὰ πρῶτον ὑπ' αὐτῶν τῶν περιβεβλημένων αὐτὸ, καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας μελῶν.

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΘΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΘΙΚΗΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθμ. 23).

Ὡς ὁ εὐγενέστατος καὶ ἰδιαίτατος κάρπος τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνάγκη πρὸ παντὸς νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἀγάπη, ἥτις τὸ μὲν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν παρίστανε τοσούτο θαυμασίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπικρατοῦντα τοῖς ἐθνικοῖς ἐγωῖσμον, τὸ δὲ καὶ νῦν ἐτι ἐν παικίλοις φαινομένοις ἀποκαλύπτει τὴν θεϊαν αὐτῆς δύναμιν. Ἐν οὐδεμιᾷ θρησκείᾳ ἐμφανίζεται ὁ Θεὸς ὡς ἡ ἀγία ἀγάπη ὅπως ἐν τῇ χριστιανικῇ, διὰ ταύτης δὲ τῆς παραστάσεως Θεοῦ ἀγαπῶντος τὸν κόσμον καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης θυσιαζόμενος τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπέλεξε καὶ ἡ ἀγάπη νὰ καταστῇ ἡ ἀρχὴ ἡ ἐμφυχοῦσα τὴν ἀληθῆ χριστιανικὴν κοινωνίαν. Πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης ἐμφανίζεται ἐν τισὶ ποιηταῖς ὡς

προσωπικὸς χρυσοῦ τινὸς αἰῶνος καὶ διαλάμπει ἀσθενῶς πῶς ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς νόμοις ἐθνῶν τινῶν. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Ἰνδῶν λίαν μεγαλοπρεπῶς ἐπιτάσσεται ἡ πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἀγάπη. Μὴ μόνον συγχώρει, λέγουσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῇ τὸν παρασκευάζοντά σοι κακὸν ὅπως τὸ σάνταλον καθιστᾷ εὐώδη τὸν πέλεκυν, τὸν τέμνοντα αὐτό. Καὶ ὁμοίως εἰς ποίαν μεγάλην ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀφειλομένην ἀγάπην δὲν διατελεῖ ἡ εἰς ὄλον τὸν βίον τῶν Ἰνδῶν διεισδύσασα διαίρεσις τῶν φυλῶν καὶ ἡ περιρρόνησις τῶν Παριῶν καὶ Πουλιῶν! Ἀλλὰ καὶ ὅποια εἶναι ἀρά γε ἡ ἀγάπη αὕτη τῶν Ἰνδῶν; Ἐνῶ οὗτοι διατηροῦσι παραδείγματος χάριν νοσοκομεῖα διὰ τὰς ἀσθενεῖς δαμάλαις, αἱ μητέρες βίπτουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ κύματα τοῦ Γάγγου καὶ αἱ γυναῖκες διὰ τῆς βίας ἐμβάλλονται εἰς τὰς πυράς τῶν συζύγων αὐτῶν. Ὅποια εἶναι ἡ ἀγάπη αὕτη, ὅταν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Μενου εἶναι γεγραμμένον: «ἐὰν Σούδρας τις ὑβρίσῃ Βραχμάνον τινὰ, ἐμβάλλεται τότε εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ δεκάπηγος πεπυρακτωμένη ῥάβδος· ἐὰν δ' ἐκεῖνος θελήσῃ νὰ διδάξῃ αὐτὸν τότε ἐγγέεται εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὰ ὕατα ἔλαιον ζέον»;

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς τῆς ἀρχαιότητος ἦν ξένη ἡ ἀγάπη. Ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ λοιπῷ ἐθνισμῷ ἡ ἀγάπη ἀπέθη κυρίως αἰσθητικὴ, ὅπου δὲ πνευματικώτερον ἐνοεῖτο, δὲν εἶχεν ἠθικὴν ἀλλὰ μόνον καλλιλογικὴν σημασίαν, ἦν ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ ὄραίου. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη ἐφαίνετο τοῖς Ἑλλησι παράδοξόν τι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἠθικῇ αὐτοῦ λέγει, ὅτι παράδοξόν ἐστὶ καὶ ἄτοπον ἕκαστος εἶπη ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Δία. Ἀλλ' ἐν τῷ χριστιανισμῷ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἄνευ διακρίσεως τῆς τάξεως καὶ τοῦ ἔθνους πρακτικὴ ἀγάπη κατέστη ἡ ἐμφυχοῦς ἀρχὴ καὶ μήτηρ τῶν εὐγενεστάτων πράξεων. Ἡ ἰδέα τοῦ ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοὶ πρῶτον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ διεδόθη. Τὸ μετὰ τοῦ αἰσθητικοῦ τῆς θείας υἰοθεσίας συνδεόμενον αἰσθητικὸν τῆς ἀδελφότητος ἦν ὅλως ξένον καὶ κινδὸν εἰς τὴν τότε ἀνθρωπότητα, τὴν βεβουλισμένην εἰς τὸν ψυχρὸν ἐγωῖσμον, οὕτως ὥστε οἱ ἐθνικοὶ ἐθαύμαζον τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην τῶν χριστιανῶν καὶ πολλάκις πλήρεις ἐκπλήξεως ἐκράυγαζον, ἴδε πόσον ἀγαπῶσιν ἀλλήλους οἱ χριστιανοί.

Ἡ χριστιανικὴ ἀδελφικὴ ἀγάπη δὲν ἐδείκνυτο μόνον εἰς τὰς κοινὰς ἀγάπας τῶν πρώτων χρόνων ὅπου ἐπελευθάνοντο πάσης διαφορᾶς τάξεως, ἀναπτύξεως καὶ καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐνεργ-

γητικῆ ὑποστηρίζει τῶν πτωχῶν, ἀσθενῶν, ὀρφανῶν, χηρῶν, ξένων καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγωνιζομένων, ὑπὲρ ὧν πάντων ἐκτάκτως τε καὶ τακτικῶς ἔβρανοι κατεβάλλοντο καὶ ἀπεστέλλοντο πολλάκις εἰς κοινότητας δι' εὐρέων διαστημάτων ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένας. Ἦδη κατὰ πρῶτον ἡδύνατό τις νὰ ἴδῃ τοὺς διαφορωτάτους ἀνθρώπους τῶν διαφορωτάτων λαῶν τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς συνδεομένους πρὸς ἀλλήλους οὐχὶ διὰ πολιτικοῦ ἀλλὰ πνευματικοῦ δεσμοῦ, τῆς ἀγάπης.

Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τῶν χριστιανῶν ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τὴν καθολικὴν ἀγάπην. Καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐθνικῶν πτωχοὶ ἐλάμβανον πολλάκις πλουσίας ἐλεημοσύνας ἐκ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἐν ἐκάστη δὲ θείᾳ λατρείᾳ προσήχοντο ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ σωτηρίας πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ καθολικὴ αὕτη ἀγάπη ἡ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς πατρίδος ἐπεκτεινομένη, ἡ ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ ἀναγνωρίζουσα ἀδελφὸν καὶ τέκνον τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ πατρὸς, ἐξιδιαιεῖ εἰς τὴν χριστιανικὴν θεωρίαν καὶ ἀπορρέει ἐκ τῆς πίστεως εἰς Θεόν, ὅστις πάντας ἀνθρώπους περιλαμβάνει ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ. Ἀληθῶς καὶ τινες τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἐξυψώθησαν πῶς εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην περιωπὴν. Οἱ Στωϊκοὶ παραδείγματα χάριν δισχυρίζοντο ὅτι πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἕνεκα τῆς φυσικῆς συγγενείας ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν ὡς ἀδελφούς· ἀλλ' αἱ θεωρίαι αὗται ἔμειναν κεκλεισμέναι ἐν ταῖς σχολαῖς, οὐδέποτε δὲ κατέστησαν βάσεις καὶ ἐλατήριον τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας, ἀρχὴ τῆς ζωῆς. Ἀπεναντίας ἡ ἀδελφικὴ τῶν χριστιανῶν ἀγάπη κατέστη ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Οἱ χριστιανοὶ καὶ σφαττόμενοι καὶ πυρὶ βαλλόμενοι καὶ θηρίοις βιπτόμενοι καὶ τὰ ἀνήκουστα βασιανιστῆρια ὑφιστάμενοι προσήχοντο ὑπὲρ τῶν διωκτῶν καὶ βασανιστῶν αὐτῶν, πρᾶγμα ἄγνωστον ὅλως εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Βεβαίως καὶ παρά τισι τῶν ἀρχαίων βλέπομεν ἐπιτασσομένην τὴν πραότητα καὶ εὐμένειαν πρὸς τὸν ὑβρίζοντα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην ἀγάπην τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν εὐποιοῦσαν τὸν ἐχθρόν. Ἐνῶ παραδείγματος χάριν ὁ Σωκράτης συνιστᾷ τὴν πρὸς τὸν ὑβρίζοντα ὀφειλομένην πραότητα (Κρίτ. 9-11), ἀλλαχοῦ (Ἐν. ἀπομ. 11, 3, 14, 6, 35) διακηρύττει ὡς ἀρετὴν ἀξίαν ἀνταμοιβῆς τὸ νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὐποιοῦντα τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς. Ἐνῶ ὁ Κικέρων οὐδὲν θεωρεῖ ἐπαινετώτερον τῆς πραότητος καὶ εὐμενείας, ἀλλαχοῦ λέγει ὅτι δίκαιος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δυνάμενος ὠφελεῖ καὶ οὐδένα βλάπτει ἐμὴ ἐρεθιζόμενος ὑπὸ προγεγεννημένης ἀδικίας· ἐν τούτοις πρῶτον ἐκ τῆς συνειδήσεως Θεοῦ ἀγαπήσαντος τὸν ἁμαρτωλὸν ἀνθρώπον ἡδύνατο ἡ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπη νὰ ἀρυσθῇ τὴν

ζωτικὴν αὐτῆς δύναμιν· πρῶτον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἀγάπη ἐν γένει ἡδύνατο νὰ καταστῇ ἡ βᾶσις τοῦ ἠθικοῦ βίου καὶ νὰ παραγάγῃ καρποὺς, τοὺς ὁποίους καὶ νῦν ἔτι εὐρίσκομεν ζωηροῦς τοῖς χρώμασιν ἐξωγραφημένους ἐν ταῖς σελίδι τῆς ἱστορίας, ἐνῶ ἡ ἠθικὴ ἀρχαιότης ἡγνοεῖ τὴν ἀγάπην, ἢ ὅλως ἐγωϊστικῆ διότι τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας περὶ ὃ αὕτη ἐστρέφετο ἦν τὸ ἁμαρτωλὸν τοὺς ἀνθρώπους ἐγώ.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο τῆς ἀγάπης γεγονός δὲ διηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἐν γένει διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ ἦθη κατέστησαν πραότερα, ἡμερώτερα καὶ ἀνθρωπινώτερα, ὅτι τὸ ἄνθος τοῦ γνησίου φιλανθρωπισμοῦ καίτοι τὸ ὄνομα δὲν εἶναι χριστιανικόν, ἀνεπτύχθη πρῶτον ὑπὸ τὸν ἑαρινὸν ἥλιον τῆς χριστιανωσύνης. Πρὸς τοῦτο ἄς ἐνθυμηθῶμεν μόνον πόσον ὠμῶς μετεχειρίζοντο οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Ἐλλώτας καὶ ἰδίως οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς δούλους· ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ Λούκουλλος ἐσίτιζεν αὐτοὺς ὅπως τρέφῃ τοὺς ἰχθῦς αὐτοῦ· ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὸν παρὰ Ῥωμαίοις ἐπικρατοῦντα νόμον, καθ' ὃν μετὰ τὴν δολοφονίαν κυρίου τινοῦ ἅπαντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ δούλοι ἐπρεπε νὰ φονεύονται, τοῦθ' ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Οὐλίπιανὸς ἐπιτρέπει. Ἄς ἀναμνησθῶμεν τῶν αἰματηρῶν μονομαχιῶν, τῆς ψυχαγωγίας ταύτης τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὄχλου, τῶν παρασκευαζομένων ὑπὸ τοῦ καλοῦ Τραϊανοῦ, τοῦ πρῶτου Τίτου, τοῦ εὐσεβοῦς Μάρκου Ἀδρηλίου, περὶ τῶν ὁποίων βιβλίον τις γνῶστης τῆς ἀρχαιότητος (ὁ Λεΐψιος) δισχυρίζεται ὅτι ἐν τοῖς πολέμοις δὲν ἐχέετο τοσοῦτον αἷμα, ὅσον ἐν τοῖς ἀπανθρώποις τούτοις θεάμασιν, ἐν οἷς πολλάκις εἰκοσακισχίλιοι δούλοι ἐθυσιάζοντο ἐντὸς μηνός, καὶ τὰ ὅποια πρῶτον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπεσκορακίσθησαν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τέλος τὰς συνήθειας ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀνθρωποθυσίας, τὰς ἐκθέσεις τῶν παιδῶν, τὴν δουλικὴν μεταχείρισιν τοῦ γυναικείου φύλου, τὴν ὑπέρομετρον πατρικὴν ἐξουσίαν, τὰς ἀπανθρώπους καὶ παραδόξους ποινὰς καὶ ἕτερα, καὶ παραβάλλοντες αὐτὰ πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς ἀνθρωπότητος κατάστασιν ἄς κρίνωμεν ἂν τὰ ἦθη σήμερον εἶναι ἀνθρωπινώτερα ἢ τότε.

Καὶ ὅμως ἀναφωνοῦσιν οἱ ἐναντίοι, πῶς συμβιβάζονται πρὸς τὸ τοσοῦτο ἐγκωμιαζόμενον πνεῦμα τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης, τὸ πολέμιον πνεῦμα τοῦ φανατισμοῦ, τὰ ἰκριώματα τῶν αἱμάτων καὶ αἱ πυραὶ, αἱ λεγόμεναι Dragonnades καὶ οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι πρὸς τοὺς ἑτεροθρήσκους; ἀπεναντίας πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀνεξίθρησκία τοῦ ἐθνισμοῦ; Τοιαῦτα καὶ πολλὰ ἕτερα προβάλλουσιν, ἐπὶ τέλους δὲ ὑπολογίζοντες ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐθυσιάσθησαν

ὅπερ τὰ δέκα ἑκατομμύρια ἀθῶων ἀναφωνοῦσιν ὡς ὁ Βολταῖρος· Religion chretienne, voilà les effets! Ἀληθῶς οὐδεὶς θέλει ἀρνηθῆ ὅτι ταῦτα εἶναι ἐπονεϊδίτος κηλὶς ἐν τῇ χριστιανικῇ ἱστορίᾳ, καὶ λυπηρὰ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τῆς ἀγάπης ἐν ἀνθρωπίναις χερσὶ δύναται νὰ καταστῇ ἡ φονικὴ δᾶς τοῦ πάθους καὶ τῆς παραφορᾶς· ἀλλ' ὅμως δύνανται ἄρα γε οἱ τοιαῦτα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ προβάλλοντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὰ κακουργήματα ταῦτα εἶναι ἐνεργεῖαι τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐν τῇ αὐτῇ ἐνοσίᾳ, ἐν ᾗ παραδείγματος χάριν ἡ κατὰ τῶν ἑτεροπίστων διαγωγή ἡ ἐπιτασσομένη ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν βίβλων τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν; Δύνανται οἱ τοιοῦτοι νὰ δισχυρισθῶσιν ὅτι αἱ ἱεραὶ ἐξετάσεις καὶ αἱ πυραὶ, οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι καὶ αἱ θεοδικαίαι αἱ τῷ χριστιανισμῷ προσαπτόμεναι ἀπορρέουσιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἢ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς μὲ τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πῦρ εἰς τὴν χεῖρα προέτρεπε τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων πόλεμον; Οὐδέποτε οὐδαμῶς. Δὲν ἀρνούμεθα τῇ ἀληθείᾳ ὅτι τοιαῦτα ἐγένοντο καὶ δύνανται νὰ συμβῶσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, ὅτι πολλάκις ὁ χριστιανισμὸς παρὰ τοιοῦτοις λυμεῶσι καὶ διαφθορῆσι τοῦ καθαροῦ αὐτοῦ πνεύματος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον τῆς κακοθελείας αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, ὁ ἀμερόληπτος τῶν πραγμάτων ἐρευνητὴς πρέπει νὰ διακρίνῃ τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν τυχαίων γεγονότων, τὴν κατάχρησιν ἀπὸ τῆς χρήσεως. Ἀλλὰ καὶ τί εἶναι ἄρα γε ἡ παρὰ τῶν πολεμίων ἐγκωμιαζομένη ἀνεξίθρησκία τοῦ ἐθνισμοῦ; Ἡ ἀνεξίθρησκία αὕτη δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς παραστάσεως τοῦ τιμᾶν τὴν συνείδησιν τοῦ ἄλλου, δὲν ἠδράζετο ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἕκαστος κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ λατρεύειν τὸν Θεὸν αὐτοῦ ὅπως βούλεται· ὁ πολίτης τῆς ἀρχαιότητος δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποδεχθῆ ξένην λατρείαν· τοῦτο ἐπετρέπετο μόνον εἰς τοὺς ξένους. Ἡ θρησκεία παρ' αὐτοῖς ἦν πρᾶγμα τῆς πολιτείας, ἐκάστη δὲ προσβολὴ τῶν θρησκευτικῶν νόμων ἐκολάζετο ὡς πολιτικὸν ἔγκλημα. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Σωκράτης ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι ὤφειλε νὰ πῆ τὸ κώνειον ὡς νεωτεριστής· ὁ Μαικήνας συμβουλεύει τὸν Ἀγούστον ὅπως μισθῇ καὶ κολάζῃ τοὺς ξένον τι ἐν τῇ θρησκείᾳ παρεισάγοντας, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καθόλου ἦσαν ἀνεξίθρησκοι ἐφ' ὅσον τοῦτο συνέφερον εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῶν· ἀλλ' ἐναντίον τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις κατεξέβαδιουργεῖτο ὡς ἐπιβλαβὴς καὶ ἐπικίνδυνος τῇ πολιτείᾳ φρικαλέῳ τῷ τρόπῳ, ἐξεδηλώθη ὁ ἀπανθρωπότητος φανατισμὸς. Ἀπεναντίας πρῶτον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ

συνειδητὸν κατέστη τὸ ἀληθὲς ἀξίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκείας καὶ συνειδήσεως, ὅπως τοῦτο τορῶς ἐξεφράσθη ὑπὸ τε τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Ἑκκλησίας πατέρων καὶ τῶν πλείστων χριστιανῶν αυτοκρατόρων, ἡγουμένου Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου.

Τὸ ἀνωτέρω μνημονεῦθὲν πνεῦμα τῆς φιλανθρωπίας καὶ πραότητος ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεείσεως ἀρχῆς τῆς ἀγάπης, τὴν βᾶσιν αὐτοῦ εἶχε καὶ ἐν τούτῳ ὅτι πρῶτον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνεγνωρίσθη ἡ καθολικὴ ἀνθρωπὴν ἀξία, ἡ ἀπόλυτος καὶ πασῶν τῶν πολιτικῶν σχέσεων ἀνεξάρτητος ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ὡς τοιοῦτου.

Παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις ὁ ἀνθρωπος εἶχε ἀξίαν τινα οὐχὶ καθ' ἑαυτὸν ὡς πλάσμα Θεοῦ ἀλλ' ὡς μέλος τῆς πολιτείας, ὁ ἀνθρωπος δὲν εἶχε ἀξίαν ἀνθρωπίνην ἀλλὰ πολιτικὴν. Ἡ ἀπόλαυσις ἀνθρωπίνων δικαίων ἐξήρτητο ἐκ τῶν πολιτικῶν. Πρῶτον εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὀφειλομεν εἶπε ὅτι ἕκαστος ἀνθρωπος ὡς τοιοῦτος δικαιοῦται ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπολαύσεως ἀνθρωπίνων δικαίων· ἡ δὲ πρῶτον ὁ ἀνθρωπος εἰσέδυσεν εἰς τὰ βᾶθη τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ εὗρεν ἐν αὐτῇ ἀξίαν ἄγνωστον πρῶτον· ἐν τῷ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος ταπεινωθέντι Θεῷ ἀνυψώθη ὁ ἀνθρωπος καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς τῷ Θεῷ συγγενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς καθολικότητος τῆς σωτηρίας τῆς θείας υἰοθεσίας, τῆς ἐν τῷ Χριστῷ ἐνότητος καὶ ἰσότητος πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ λοιπῶν ἄλλων ἀνεγνώρισε τὸ μέγεθος τῆς ἰδίας ἀξίας· ὅθεν δικαίως ὁ μέγας τῶν Γερμανῶν ποιητὴς Schiller λέγει ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ῥώμη ἡδύνατο νὰ παραγάγῃ μόνον ἐξόχους Ἑλληνας καὶ Ῥωμαίους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνθρώπους. Διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἅπας ὁ λοιπὸς κόσμος ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἦν μόνον μία ἔρημος βαρβάρων, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τοῦ μεγάλου θεάτρου τῆς κυριαρχίας αὐτῶν οὐδὲν ἕτερον κατέλιπον ἐμὴ Ῥωμαίους πολίτας καὶ δούλους· ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν ἀγαθὸν ἀναφαίρετον τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, ἀγαθὸν, τὸ ὅποσον ἀνεξάρτητον πάσης μεταβολῆς πολιτεύματος καὶ πολιτικῆς ἀνατροπῆς στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀκραδάντου βάσεως τῆς διανοίας καὶ δικαιοσύνης.

Διὰ τῆς ἰδέας ταύτης ἐξηλείφθη πρῶτον ἡ αἰωνίως ἐπονεϊδίτος τῆς ἀρχαιότητος κηλὶς, ἡ δουλεία δυνατὸν ἢ τύχη τῶν δούλων νὰ ἦτο πολλάκις ἀρκούντως μετρία καὶ ἀνεκτὴ, πάντοτε ὅμως ὡς κατάστασις, ἐν ᾗ ὁ ἀνθρωπος δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς πρόσωπον ἀλλὰ πρᾶγμα, ἦν ἀνήθικος· τοῦτο δὲ οὐδαμῶς ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν οὔτε τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους οὔτε τοῦ Κικέρωνος καὶ Σενέκα.

Ὁ δούλος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν εἶναι ἀνθρωπος, στερεῖται ἐλευθερίας θελήσεως, στερεῖται δι-

καίων καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς εἶναι ἀνεπίδεκτος. Ὁ Πλάτων ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ὑπάρχουσι δούλοι ἐξασκήσαντες τὴν ἀρετὴν, ἐπὶ τέλους ὅμως καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκ φύσεως εἶναι δούλοι διότι ἡ φύσις τοὺς μὲν προώρῃσεν εἰς ἄρχοντας, τοὺς δὲ εἰς δούλους· ὁ Ἀριστοτέλης μάλιστα οὐδαμῶς ἀφίσταται τοῦ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν δουλείαν ὡς φυσικὴν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Πολιτικῶν αὐτοῦ μεταξὺ ἄλλων λέγει ὅτι ἐν πάσῃ οἰκογενεῖα ὑπάρχουσι δύο εἰδῶν ὄργανα ἀψυχα καὶ ἑμψυχα· τὸ πρῶτον εἶναι δούλοι ἄνευ ψυχῆς, τὸ δεύτερον εἶναι ὄργανα μετὰ ψυχῆς καὶ τοιαῦτα εἶναι οἱ δούλοι. Ὅτι εἶναι ὁ βούς εἰς τὸν πτωχόν, τοῦτ' αὐτὸ ὁ δούλος εἰς τὸν πλούσιον· ὁ δούλος οὐδαμῶς διαφέρει τοῦ ζώου διότι ἀμφοτέρωτεροι χρησιμεύουσι πρὸς ἰκανοποίησιν σωματικῶν ἀναγκῶν· ὁ δούλος ἔχει ψυχὴν ἀλλ' ἄνευ θελήσεως, αἰσθάνεται ὅτι ἔχει νοῦν ἀλλὰ στερεῖται αὐτοῦ. Ἐλλήν τις φιλόσοφος παρὰ Κικέρωνι προτείνει τὸ καζοῦστικὸν ζήτημα ἐὰν ἐν θαλασσίῳ τινὶ κλύδῳ εἶναι προτιμότερον νὰ ῥίψῃ τις πολυτιμὸν ἴππον, ἢ θυσίᾳσθαι ἄθλιόν τινα δούλον. Τόσον ὀλίγον ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία εἰς τοιαύτην πολυάριθμον τάξιν ἀνθρώπων, ἣτις ἐν τῇ ἐποχῇ παραδείγματος χάριν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἐν Ἀττικῇ μόνον ἠριθμῆται 400,000 ἀπέταντι 100 ἐλευθέρων πολιτῶν, ἐν δὲ τῇ Ρώμῃ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ἐποχῇ ἀπέταντι δύο ἑκατομμυρίων κατοίκων τὸ ἐν ἀπετελεῖτο ἐκ δούλων, ὡς ἀποδεικνύει σήμερον ὁ Hasek. Ἀνάλογος τῶν περὶ τῶν δούλων φρονημάτων ἦν καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν ὡς πράγματα ἀγοραζομένων, πωλουμένων, δωροδοκούμενων, κληρονομημένων, σταυροδοκούμενων, φονευομένων καὶ μωρία ἕτερα πασχόντων, ὡς διηγεῖται ἡμῖν ἡ ἱστορία. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡδὴ πρὸ τῶν χριστιανῶν αὐτοκρατόρων ἐξεδόθησαν ἀνθρωπινώτεροι τινες νόμοι ἀφορώντες τὴν ἐπιεικῆ καὶ φιλόανθρωπον χρῆσιν τῶν δούλων, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως ἀναφαίνονται ἔχνη τινὰ ἀναγνωρίζοντα τὸ ἀδικον τῆς δουλείας, ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὀφείλεται κυρίως ὁ θρίαμβος ὅτι διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος καὶ ἀνθρωπίνης ἀξίας τὴν σχέσιν ταύτην τὸ μὲν παρέστησεν ἐν τῇ συνείδησει τοῦ κόσμου ὡς ὀλως ἀδικον καὶ ἀμαρτωλόν, τὸ δὲ πράγματι ἐξήλειψε καὶ κατέστρεψε. Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ πρῶτον οἱ δούλοι ἔλαβον τὴν συνείδησιν τῆς θείας υἰοθεσίας καὶ τῆς ἰσότητος μετὰ τῶν κυρίων αὐτῶν. Ὁ χριστιανισμὸς βεβαίως δὲν ἐκήρυξε παρρησίαν τὴν κατάργησιν τῶν δούλων, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι δικαίως ἤθελε χαρακτηρηθῆ ὡς ἄμεσος καὶ βίαια ἀντροπή τοῦ καθεστῶτος· ὁ χριστιανισμὸς ἐν πρώτοις ἐσκόπεε τὴν κατάργησιν τῶν

ἐσωτερικῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας ἐν τῇ βεβιαίᾳ ἐλπίδι ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ καταργηθήσονται καὶ οἱ ἐξωτερικοί· οὕτω πραγματικῶς ἡ ἐπιβρῶν αὐτοῦ ἐδείχθη ἐν τῇ διαδόσει τῆς περὶ ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων πεποιθήσεως καὶ τοῦ ἀδικίου τῆς δουλείας οὕτως ὥστε πολλοὶ εἰς Χριστὸν ἐπιστρέφοντες ἐδώρουν τοὺς δούλους αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν· ὡσαύτως καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐξέδωκεν ἐξωτερικὸν νόμον περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων, ἀλλ' ἡ ἄμεσος αὐτῆς ἐνέργεια μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τοῦτο· εἰς τρόπον ὥστε ὁ περίφημος ἱστορικὸς Raumer ὁμιλῶν περὶ τούτου λέγει, ὅτι οἱ ἐπισημότεροι τῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ πάπαι τοσοῦτον θρησκευτικῶς ἀνεκηρύχθησαν κατὰ τῆς δουλείας καὶ διὰ τοιούτων ἀξιοπαίων παραδειγμάτων ἐνήργουν, ὥστε δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην· οὕτω πραγματικῶς διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν φιλανθρωπικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρχῶν καὶ τῆς διαδόσεως αὐτῶν εἰς εὐρύτερους κύκλους βαθυθῶν ἐξαλείφεται, ἐλπίζομεν δὲ στερεῶς εἰς τὴν παντελεῖ τῆς κηλίδος ταύτης ἐξέλθειν.

Ἄλλ' ὅπως ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιῶν οὕτω καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς εἶναι μία εὐεργετικὴ ἐνέργεια τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν φόνον τῶν παιδῶν εἶναι λίαν παράδοξον μεθ' ὑπόθεσις φρικαλεότητος τὴν διαδεδομένον ἐν τῷ ἔθνεσιν. Ἐν πάσῃ τῇ πεπολιτισμένῃ Ἑλλάδι, ἐκτὸς τῶν Οἰθῶν, ἡ ἔχθεσις τῶν παιδῶν ἦν ἐπιτετραμμένη καὶ συνήθης, παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις μάλιστα ὁ φόνος τῶν ἀσθενῶν παιδῶν ἦν νόμος· ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ λέγει ἐν τισὶ περιστάσεσιν, ὅπως μὴ ἐπὶ πολὺ αὐξάνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν ἔστω νόμος μὴδὲν πεπρωμένον τρέφειν καὶ ἐμποιεῖσθαι τὴν ἀμβλωσιν. Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Ρωμύλου οἱ Ρωμαῖοι ὄφειλον νὰ ἐκθέτωσιν αὐτὰ ἢ καὶ νὰ φονεύωσιν. Ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Κίνας 9000 παιδῶν παραδίδονται εἰς τρομερὸν θάνατον. Ἐπὶ τῶν Παραδεισιῶν νήσων ὁ φόνος τῶν παιδῶν κατέστη δημοτικὸν ἔθος, ἔλαθε μάλιστα καὶ χροιάν θρησκευτικὴν· ὥστε κατὰ τινὰ ἱεραπόστολον τοῦ 1797 ἐν τινὶ νήσῳ Tachiti τὰ τρία τρίτα τῶν τέκνων τῶν οἰκογενειῶν ἐθυσιάζοντο, ὥστε ἐκάστη οἰκία ἠριθμῆται 2—3 τέκνα. Πρεσβύτης τις φύλαρχος τῶν μερῶν ἐκείνων μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἔλεγε· μεγάλη ἦν ἡ οἰκογενεῖά μου, ἀλλ' ἐγὼ μόνος ἐναπελείφθην· ὅλα τὰ τέκνα μου ἐθυσιάσθησαν ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Διαβόλου· ἤμην πατήρ 19 παιδῶν, ἀλλὰ πάντα ἐφονεύθησαν καὶ ἡ ψυχὴ μου νῦν τείνει πρὸς αὐτὰ, θρηνεῖ ἡ καὶ δία μου καὶ χύνει δάκρυα ἐπὶ τῇ ἀπολείᾳ αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πόσον δυστυχεῖ ἦσαν τὰ

τέκνα ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐστερημένα παντὸς δικαίου ἀπέταντι τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τῶν γονέων ἐν τῇ βωμικήῃ αὐτοκρατορίᾳ, μαρτυρεῖ ὁ Γίββων ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ. Ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ ὁ Ρωμαῖος, λέγει, ἦν μόνον ὡς πρᾶγμα καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἴστατο ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μετὰ τῶν κλητῶν ἀγαθῶν, τῶν κτηνῶν καὶ τῶν δούλων, τὰ ὅποια ὁ κύριος εἶχε τὸ δικαίωμα αὐθαίρετως νὰ μεταχειρισθῆ χωρὶς νὰ ᾔναι ὑπόλογος εἰς ἀνθρώπινον τι δικαστήριον. Ἐν τούτοις καὶ τὴν ἠθικὴν ταύτην ἀσχημίαν ἀπέβαλεν ὁ χριστιανισμὸς ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ, παρασχὼν τοὺς τέκνους τὰ δίκαια αὐτῶν. Τὸ Εὐαγγέλιον ἐδίωξε τοὺς γονεῖς νὰ θεωρῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἄλλως, ὡς δῶρον Θεοῦ, ὡς ἐμπιστευμένον ἐγγέγγον, δι' ὃ εἶναι ὑπεύθυνοι τῷ Θεῷ. Ἐνταῦθα δὲν γίνεται λόγος μόνον περὶ τῶν καθηκόντων τῶν τέκνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν γονέων, οἵτινες ἔχουσι τὸ μέγα ζήτημα τοῦ νὰ ἀνατρέψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ὡς τέκνα Θεοῦ διὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Ἡ ἄνω μνησθεῖσα ἔλλειψις φιλανθρωπίας καὶ λεπτότητος, ἡ παραγνώρισις τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας κατεδείχθη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐξουτελίσει καὶ ταπεινώσει τοῦ γυναικεῖου φύλου. Οὐ μόνον παρ' ἅπασιν τοῖς ἀγρίοις καὶ ἀπολιτίστοις ἔθνεσιν ἡ γυνὴ ἐν γένει ἐθεωρεῖτο ὡς τι ἴσον πρὸς τὰ οἰκιακὰ σκευῆ καὶ ἐταπεινοῦτο μέχρι τῆς λυπηροτάτης δουλείας ἢ τοῦ ἀπλοῦ ὄργανου αἰσθητικῆς ἡδονῆς, οὐδεμία δὲ ὑπῆρχεν ἠθικὴ σχέσις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς μάλλον πεπολιτισμένοις καὶ ἀνεπτυγμένοις καθορᾶται παράδοξός τις ταπεινώσις τοῦ ἑτέρου φύλου, ἐμβλέπεται δ' αὕτη ἐν τῇ ἑλλείψει τῆς λεπτότητος τοῦ αἰσθητικῆτος, τῆς στερησεῖς ἠθικότητος καὶ τῆς μονομερείας τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ἐν ἀπάσῃ ἐν γένει τῇ Ἀνατολῇ ἡ γυνὴ, ὡς γνωστὸν, διετέλει ἐν καταστάσει ἐγγιζούσῃ τῇ δουλείᾳ. Παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τὸ ὠραῖον ἰδανικὸν τῆς γυναικὸς, ἡ Σακοντάλα, ἔζη μόνον ἐν τῇ ποιήσει, ἐνῶ ἐν τοῖς νομοθετικοῖς αὐτῶν βιβλίοις αἱ γυναῖκες παραβάλλονται πρὸς τοὺς γέροντας, δούλους καὶ λεπρούς καὶ καταδικάζονται πολλάκις εἰς τὰς ἀτιμοτάτας κολάσεις. Εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν διετέλει ἡ γυνὴ καὶ παρὰ τοῖς Σίναις. Τί δὲ δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γυναικῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀφοῦ εἰς τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς ποιητῶν λέγει περὶ αὐτῶν (Ἡσιόδ. Θεογ. 583)

Ἐκ τῆς γὰρ (Πανδώρας) γένος ἐστὶ γυναικῶν θη-
[λυτέρων]
τῆς γὰρ ὀλῳτόν ἐστι γένος καὶ φύλα γυναικῶν
πῆμα μέγα θνητοῖσι μετ' ἀνδράσι ναιετάουσι;

Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ ἀνηροτάτῃ ἐτι ἐποχῇ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης περιορῶμενον ἀπαντῶμεν τὸ γένος τῶν γυναικῶν. Πόσον περαιτέρω ταπεινῶς ἐφρόνουσαν περὶ γυναικὸς φανεροῦται καὶ ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους λέγοντος ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι εἶδη τεράτων καὶ ἡ ἀρχὴ διαφθορᾶς τῆς φύσεως, καὶ τοῦ Πλάτωνος προτεινάντος ἐν τῇ ἰδανικῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ κοινὴν κτημοσύνην τῶν γυναικῶν, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν λεπτοτέρων καὶ ἠθικωτέρων σχέσεων.

Μεῖζονος τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἀπήλαυεν ἡ γυνὴ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις, Ἰουδαίοις, Ρωμαίοις καὶ Γερμανοῖς· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὅποια κηλίδες καὶ ἀσχημίας δὲν ἀπαντῶσιν! Ἐωθινὴ τις προσευχὴ τῶν Ἰουδαίων περιεῖχε τὴν ἔννοιαν· εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ὁ δημιουργὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὅτι οὐκ ἐποίησάς με γυναῖκα. Ἐν δὲ τῷ Ταλμοῦθ λέγεται· ὁ διδάσκων τὸν νόμον τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ εἶναι μωρός· βραβῆτος δὲ τις ἔλεγεν ὅτι προτιμότερον νὰ κατῆ ὁ νόμος παρὰ νὰ παραδοθῆ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἐν τοῖς ἀρχαίοις καὶ μετὰ ταῦτα χρόνοις δὲν εὐρίσκομεν τὰς γυναῖκας εἰς κρίσιμον κατάστασιν· οὕτω παραδείγματος χάριν ἀπαντᾷ ὁ νόμος ὅτι ὁ πολίτης δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ καταστῆσαι κληρονόμον τὴν γυναῖκα καὶ θυγατέρα αὐτοῦ· ἡ μήτηρ δικαιωματικῶς δὲν συμμετεῖχε τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας τῶν τέκνων αὐτῆς· μάλιστα δὲ ἐπ' αὐτῆς ἐπεξετέλετο καὶ ἡ ἀπόλυτος τοῦ ἀνδρὸς ἐξουσία. Ἐὰν ἐρευνηθῶμεν περαιτέρω τοὺς Γερμανοὺς, δὲν πρέπει καὶ ἐνταῦθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι πολλάκις τοσοῦτο σκληρῶς μετεχειρίζοντο τὰς γυναῖκας, ὥστε τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐπώλουν ὡς ἐμπορεύματα. Ἐν γένει εἶπεν, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δυσκόλως δύναται τις νὰ εὐρη γυναικεῖος χαρακτῆρας μετ' ἐκείνης τῆς βαθύτητος, λεπτότητος, ἐσωτερικότητος καὶ ἰδανικότητος, οἷος ἀπαντῶμεν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἱστορίᾳ. Ὁ χριστιανισμὸς πρῶτος καὶ ἐνταῦθα ἐπέδειξε τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπιβρῶν, ἀνυψώσας τὴν γυναῖκα εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἀξίαν καὶ ἀποκαταστήσας τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἰσότητά αὐτῆς. Τὸ Εὐαγγέλιον διέβρῆε τοὺς δεσμοὺς ἐκείνους, πρὸς οὓς τὸ ἀσθενὲς ἡμῖς τοῦ γένους ἡμῶν ἐδέδετο, ἀπέβαλε τὴν ἐπ' αὐτοῦ αἰωρουμένην κατάραν καὶ ἐντεῦθεν ἔθεμελίωσε τὴν λεπτὴν ἐκείνην καὶ ἠθικὴν σχέσιν, δι' ἣς ἡ νεωτέρα ἀνάπτυξις διακρίνεται τῆς ἀρχαίας· οὕτω δὲ ἡ γυνὴ κατέστη ἡ χαρὰ καὶ ὁ κόσμος τοῦ ἀνδρὸς, ἡ πιστὴ τῶν τέκνων μήτηρ καὶ ὁ ἀδάμας τοῦ ὄλου οἰκογενειακοῦ βίου.

Ἐνταῦθα ἡδυνάμεθα διὰ βραχείων νὰ ἀναπτύξωμεν καὶ τὴν ἐπιβρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ, πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ἰδίᾳ,

διημερεύει· αὐτὴ ἡμέρα καὶ οἱ κόσμοι ἀπαοτήρητοι παρ' αὐτὸν διέρχονται, ἡ δὲ ψυχὴ του εὐρίσκειται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πρὶν ἢ εἰς τὴν γῆν ἢ κόνιν του ἀποδοθῆ. Μὴ τάχα ὁ ἔρωϊς ἦν κέκτηται κράτος; Οὐχί! καὶ αὐτὸς ἐπίσης τὴν ἑαυτοῦ τρίβον μετὰ δόξης πρὸς τὸν Θεὸν χαράσσει, ἢ καὶ πρὸς πᾶν ὅ,τι οὐράνιον γινώσκωμεν ἐπὶ γῆς, προσφύεται, πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο ἐγὼ, τὸ ὑπέρτερον ἡμῶν, οὐ τὴν τε χαρὰν καὶ τὴν θλίψιν, ὡς εἰ ἦν ἡμετέρα, μάλλον ἢ τὴν ἡμετέραν αἰσθανόμεθα. Φλὸξ πάντα δαπανώσα, ἥτις ἐξ ἄλλης ἀναφθεῖσα φλογός, ἐν τῇ αὐτῇ μετ' ἐκείνης συγχωνεύεται λάμψει· ἱερὰ ἀλλ' ἐπικηδεῖος πυρὰ, ἔνθα μετὰ μειδιάματος ὡς Βραχμανίδες αἱ ἐρωσῶσι ἐπικάθηται καρδίαι. Ποσάκις τὸν παρερχόμενον δὲν λησμονοῦμεν χρόνον, ὅτε μονήρεις τὸν ἀπέραντον τῆς φύσεως θαυμάζομεν ἠρόνον, τὰ δάση, τὰς ἐρημίαις, τὰ ὕδατα, δι' ὧν ὡς διὰ μεγαλοπρεποῦς διαλέκτου ἀποκρίνεται εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν! Οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, τὰ ὄρη ταῦτα δὲν εἶναι τάχα ζωῆς μέτοχα ὄντα; Τὰ κύματα δὲν κέκτηνται ἄρα γε ψυχὴν ἰδίαν; Τὰ ὕγρα ἄντρα τῆς θαλάσσης οὐδὲν τάχα κοινὸν συνδέει αἰσθημα πρὸς τὰ σιωπηλὰ δάκρυά των; Ὡ! ἡ φύσις ἔλκει, πάντοθεν ἡμῶς περιπύσσεται· θραύουσα δὲ πρὸ τῆς εἰμαρμένης ὥρας τὸ ἄχθος τοῦτο, τὸ ἀργιλλώδες περικάλυμμα, βυθίζει τὴν ψυχὴν μας ἐντὸς τῶν κυμάτων τοῦ ἀπείρου της! Ἀπεκδυσθῶμεν λοιπὸν τὴν ἀτομικότητα ταύτην τὴν θέλγουσαν ἅμα καὶ πλανώσαν ἡμᾶς... Τίς τούτῳ οὐρανοῦ θεώμενος ν' ἀσχολεῖται περὶ ἑαυτοῦ δύναται; Ἀλλὰ καὶ χθαμαλώτερον βλέπουσα, τίς νεαρὰ καρδία, οὐπω διὰ τῶν τραχιῶν τῆς πείρας διδαγμάτων δοκιμασθεῖσα, ἠδυνήθη ποτὲ ἐνώπιον παρομοίου θεάματος, περὶ τῆς ἐντελείας τῶν ὁμοίων της ἢ καὶ περὶ ἑαυτῆς νὰ σκέπτηται; Σύμπασαν τὴν φύσιν ὡς ἴδιον λογίζεται κράτος, ὡς ἴδιον θρόνον τὸν ἔρωτα.

XVII.

Ἡ Νέβα λοιπὸν ἀνηγγέρθη καὶ ὁ Τορκίλ ὁμοίως μελαγχολικὴ καὶ γλυκερὰ συνάμα ἢ τοῦ λυκόφωτος ὥρα ἐπέστη ἐπὶ τοῦ βραχέως αὐτῶν λίχνου, οὗ οἱ ὕδροι κρυστάλλοι, ἀλλεπαλλήλως ἀναπτόμενοι, τὴν ἀρτιγενῆ τῶν ἀστέρων ἀντηνάκλασαν λάμψιν. Τὸ νεαρὸν ζεῦγος ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἠρεμίας τῆς φύσεως βραδέως πρὸς καλύβην ὑπὸ φοινίκι ἐκτισμένην ἐπορεύοντο, ὑπομειδιῶντες ἐναλλάξ καὶ σιγῶντες, ὡς ὁ ἔρωϊς (ὁ ἄυλος πάντως). . . ὅταν τὸ μέτωπον ἔχη γαληνιατὸν· ὁ ὠκεανὸς ἠρέμα λικνίζόμενος διήγειρε θόρυβον μολίς ἰσχυρότερον τῆς ἡσυχου ἐκείνης φωνῆς, τῆς ἐν τῷ κόλπῳ κογχυλίου μορμυρίζουσης, ὅταν τὸ τέκνον τοῦτο τῶν θαλασσῶν, τῆς μητρικῆς μακρυνθῆν ἀγκάλῃς, ἀκοίμητον ἀφίησι κραυγὴν, μάτην τὸν ἀσθενῆ του γόνου ἐκχέον καὶ

τὸν μέγαν τῆς τροφοῦ του μαστὸν ἐπικαλούμενον. Τὰ ὑπὸ ζόφου κεκαλυμμένα δάση τοὺς κλώνους των ἔκαμπτον, ὡς εἰ ἤθελον νὰ ὑπνώσωσι. Τῶν τροπικῶν τὸ πτηνὸν διὰ τῆς κυκλοτεροῦς πτήσεώς του πλησιέστερον ἑκάστοτε ἐφέρετο πρὸς τοὺς βράχους, ἔνθα τὴν καλιὰν αὐτοῦ εἶχε πῆξαν, τὸ δὲ κυανοῦν στερέωμα ὡσεὶ γαληνιαῖα ἐξετείνετο περὶ τοὺς ἐραστάς λιμνῆς, εἰς εὐσεβῆ παρουσίασθεῖσα τὴν δέψαν αὐτοῦ νὰ κορέσῃ ζητοῦντα.

XVIII.

Ἄλλ' ἄκουε! Τίς εἶναι ὁ ἀνάμεικτον τῶν φονίικων καὶ πλατάνων ἀντικαλῶν ἤχος; Φωνὴν τοιαύτην δυσπαρέστως πάντοτε ἀκούεις ἐραστῆς ἐν τοιαύτῃ ὥρῃ καὶ ἐν μέσῳ σιγῆς καθολικῆς. Βεβαίως δὲν εἶναι ἡ ἐκλείπουσα τῆς ἐσπερινῆς αὐρας πνοή, ἢ ἄρτι τὰς κορυφὰς τῶν λόφων θωπεύουσα, ἢ τῆς φύσεως τὰς χορδὰς δονοῦσα, τοὺς βράχους, λέγω, καὶ τὰ δάση, τὰς ἀρχαιοτέρας ἅμα καὶ ἀρμονικωτέρας ἀπασῶν τῶν λιρῶν, μεθ' ὧν ἡ ἡχὴ ἀποτελεῖ συμφωνίας· οὐδὲ περὶ θορύβου πρόκειται κραυγῆς πολέμου, τῶν τόπων τούτων τὸ θέλγητρον νὰ διασπάσῃ μελλούσης· οὐδὲ εἶναι ἡ φωνὴ αὐτῆ τοῦ βίου ὁ μονόλογος τοῦ πτεροφόρου ἐρημίτου, τοῦ πλατείαις φέροντος κόρας ζοφεροῦ πυρὸς πλήρεις τοῦ ἐκπέμποντος φιλερήμου ψυχῆς διαλογισμοῦ, τοῦ πρὸς τὴν νύκτα τὸν ἀπαίσιον ἀπευθύνοντος ἕμνον εἶναι ὁ τοῖς θαλασσοβίοις οἰκετὸς ἐκεῖνος μακρὸς συριγγὸς, ὁ δὲ ὑψότερος ἐξ ὧν ποτὲ θαλασσοῦ πτηνοῦ ἀνέπεμψε λάρυγξ. . . Στιγμὴ σιγῆς ἔπεται μεθ' ἧν φωνὴ τραχεῖα· «Αἰ! Τορκίλ! καλλήκαρ μου, πῶς περνοῦν ἐδῶ πέραν; Αἰ! λέγω, ἀδελφε, αἰ!— Τίς με καλεῖ, ὁ Τορκίλ ἀνακράζει, ἐκεῖ ὅθεν ἔρχεται ἡ φωνὴ ἐμβλέπων— Ἐγὼ ἐγώ!» Οὐδεμία ἄλλη παρηκολούθησεν ἀπάντησις.

XIX.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην, ὅσμη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναδιδόμενῃ στόματος, μετὰ τῆς βαλσαμικῆς νοτίου αὐρας ἀναμιχθεῖσα, τὸν νεωστὶ ἀφικνούμενον ἀνήγγειλε. Δὲν ἦν ἡ ἐκ στοιβάδος ἴων ἀναπεμπομένη ὅσμη, ἀλλ' ὑπὸ βραχεῖαις ἀποπερουμενῆ πίπας, ἢ ὑπεράνω τῶν ἀτμῶν τοῦ Grog καὶ τῆς Ale¹ δίκην νέφους ἐπαιωρομένη· ἡ πίπα ἐκείνη εἰς ἀμφοτέρω τῆς γῆς τὰ ἡμισφαίρια εἶχε διαχύσασα τὰ ἑαυτῆς ἀρώματα, πανταχοῦ ὅπου οἱ ἄνεμοι κυκλοφοροῦνται, ἔνθα τὰ κύματα ὀγκοῦνται ἀπὸ Πλυμούθης μέχρι τοῦ πόλου τοὺς ἀτμούς της πρὸς τὴν πνοὴν τῆς θυελλῆς εἶχον ἀντιτάζει, καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς τῶν κυμάτων μαρτίας καὶ τοῦ εὐμεταβόλου τοῦ οὐρανοῦ εἶχεν ἀρβῆ

¹) Grog κρᾶμα οἶνοπνεύματος καὶ ὕδατος, εἶδος Punche. Ale εἶδος ἀγγλικῶ ζύθου.

ὡς διηνεκῆς θυσία τῷ Αἰδῶ προσφερομένη. Τίς δ' ὁ τὴν πίπαν ἐκείνην φέρων; Ἴσως ἀπατωμαὶ πλὴν, τὸ κατ' ἐμὲ, ἦν οὗτος ναύτης ἢ φιλόσοφος. Βοτάνη θαυμασία! ἢ ἀπὸ δύσεως μέχρις ἀνατολῆς τοὺς μόχθους καθιδύουσα τοῦ θαλασσοβίου, ἢ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ Τοῦρκου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τοῦ Ἀσιανοῦ συμμεριζομένη τῶν ὠρῶν αὐτοῦ τὴν χρῆσιν καὶ πρὸς τὸ ὄπιον καὶ τὰς γυναῖκας του ἀναμιλλωμένη! Σὺ ἐν πάσῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ σου ἐν τῇ Σταμποῦλ δεσπόζουσα, ἢ ἦττονα μὲν κεκτημένη λαμπηρόνα, ἀλλ' οὐχ ἦττονα ἀπολαμβάνουσα λατρείαν ἐν Wapping ἢ ἐν τῷ Strand.¹ Καπνὲ ἐξάσαις ἐν τῷ χοκκᾶ, ἔνδοξε ἐν τῇ πίπα, ἢς τὸ ἔτερον ἄκρον χρυσοκίτρινον κοσμεῖ ἠλεκτρον ἐν τῇ περιτετεχνημένῃ, πλουσίᾳ καὶ ἐπὶ μακρὸν καπιζομένη πίπα! Ὡς ἀλλοίως φύσεως καλλοναὶ καταγοητεύουσαι ἡμᾶς τὰ θέλγητρά σου ἐν μεγάλῃ μάλιστα στολῇ καταθαμβοῦσιν, ἀλλ' οἱ γνήσιοι ἐρασταῖ σου εἶτι μάλλον τὴν ἡδύτητά σου θαυμάζουσιν, ὅταν ἐν τῇ ἑαυτῇ προσφέρῃται γυμνότητι. . . Ἄς μοι φέρουν σιγάρον!

XX.

Διὰ μέσων τῶν σκιῶν τοῦ περίξ δάσους ἀνθρωπίνῃ διαφαίνεται μορφὴ ἐξαίφνης ἐν τῇ ἐρημίᾳ. Εἰς ναύτης γελοῖαν φέρων ἐνδυμασίαν ἐμφανίζεται, οἶονεἰ ἀγρίου μεταμφέσις παραπλησίαν ἐκείνῃ, ἥτις φαίνεται τῆς θαλάσσης ἐξερχομένη, ὅτε τοῦ πλοίου τὸν ἰσημερινὸν ὑπερβάντος, οἱ ναῦται τὴν συνοδίαν τοῦ Ποσειδῶνος μιμούμενοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τὰ βίναυσά των τελοῦσιν ὄργια. Θὰ ἔλεγέ τις τότε ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ὠκεανοῦ ἀρέσκειται ἀκούων νὰ ἐπικαλῶνται ἐκ νέου τὸ ὄνομά του τὰ γνήσια αὐτοῦ τέκνα, καίπερ διὰ τὸ πλοῖον γελοῖον ποιῶντα τοῦτο καὶ ἐν μέσῳ παραδόξων παιγνίων, ὅλων ἀγνώστων εἰς τὰς ὀφειλούσας αὐτῶ τῆς γέννησιν Κυκλάδας. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ γέρον τῆς Ἀμφιτρίτης σύννευος σπεύδει πρὸς στιγμὴν τὸ ἐνδιαίτημά του νὰ καταλίπη, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀπολάσῃ μίαν καὶ τῆς ἀρχαίας ἰσχύος του ἀνταύγειαν. Ἡ ναυτικὴ του περιβολή, καίπερ παντάπασι ἀκώδης, ἢ ἀχώριστος πίπα, ἢ μηδέποτε ἀτελῶς ἀναφθεῖσα, τὸ ἴθός του, ἦθος θαρσαλέου ναύτου τῆς πρώρας, τὸ ταλαντεύμενον βάθισμά του, οἶονεἰ ἀπομιμούμενον τοῦ προσφιλοῦς του πλοίου τὸν σάλον, ταῦτα πάντα ἀνηγγελλον τοῦ ἄρτι ἐλθόντος τὸ ἀρχαῖον ἐπιτήδευμα ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου διὰ λειψάνου χειρομάκτρου χαλαρῶς καὶ ἀτέχνως εἶχε τὴν κεφαλὴν περιδεδεμένην, τὰς δὲ περισκελίδας (λίαν πρόωρος, οἶμοι! σιγισθεῖσας, δὲ περισκελίδας (λίαν πρόωρος, οἶμοι! σιγισθεῖσας, διότι καὶ αὐτὰ τὰ τρυφερώτατα δάση ἔχουσι πάντοτε τὰς ἀκάνθας των), τὰς περισκελίδας, λέγω,

¹) Συνοικία τοῦ Λονδίνου.

ἢ ἵνα κατὰ τὰς σεμνοτύφους εἴπω Ἀγγλίδας τὰ ἀμίλλητά του εἶχεν ἀντικαταστήσας διὰ παραδόξου τινὸς ἱστοῦ, εἶδους ψιάθου, εἰς ἣς εἶχε κατασκευάσας ἐπίσης καὶ τὸν πῖλον· ἔχων γυμνοὺς τοὺς τε πόδας καὶ τὸν τράχηλον καὶ ἠλιοκαῆ τὴν ὄψιν, ὡς ναύτης συνάμα καὶ ὡς ἀγριος ἐφαίνετο. Ὡς πρὸς τὰ ὄπλα του, ταῦτα ἀποκλειστικῶς ἀνῆκον εἰς τε τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν Εὐρώπην ἐκείνην, εἰς ἣν δύο κόσμοι ὁμολογοῦσι χάριτας ἐπὶ τῷ πολιτισμῷ, ὃν αὐτοῖς ἐχορήγησεν. Ἐν πυροβόλον ἐκρέματο ἀπὸ τῶν εὐρέων ὤμων του, ἀμαυρῶν ὡς βράχιν σιάγρου, καὶ μικρὸν ὑποκύρτων, ὡς ἐκ τῆς ἔξεως τοῦ διημερεύειν μεταξύ δύο καταστρωμάτων· κατωτέρω δ' ἐκρέματο μάχαιρα ἀνευ θήκης, κατατριβείσης πάντως ἢ ἀπολεσθείσης· ἐν τῷ ζωστῆρι ἔκειντο δύο πιστόλια, ζεῦγος ὡς ἀληθῶς συζυγικόν (ἢ μεταφορᾶ ἀνευ ἀστείότητος· ἐνῷ τὸ ἔτερον τῶν ὄπλων τούτων ὑπέκειτο εἰς τὸ σφάλλειν βιπτόμενον, τὸ ἔτερον οἶκθεν ἐμπροσκότειν)· ἐπὶ τέλους μία λόγχη μικρὸν τι πλέον ὑπὸ σκωρίας ἐπιθεβαρημένη ἢ ὅτε ἐξῆλθε τοῦ κιβωτίου τοῦ ὀπλοποιεῦ, συνεπλήρου τὴν παράμουςον ἀποσκευὴν, μεθ' ἧς ἐν μέσῳ τῆς ἐσπερινῆς διαφαίνεται σκιας.

XXI.

— Πῶς ἔχεις σὺ αὐτὸς Βὲν-Βούτιγγ, ἀπήντησεν ὁ Τορκίλ, ὅταν ὁ νέος γνώριμός μας ἐφάνη καθ' ὄλοκληρίαν· ὑπάρχει τι νεώτερον; — Αἰ! αἰ! οὐδὲν νέον, πλὴν πολλὰ εἰδήσεις· ἐν κακοῦ οἰωνοῦ ἱστίον προφαίνεται. — Ἰστίον; πῶς τοῦτο; διέκρινας καὶ τί εἶναι αὐτό; Ἐγὼ οὐδὲ βράχος ἀπλοῦν ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἶδον. — Δυνατὸν, εἶπεν ὁ Βὲν, ἐκ τοῦ ὄρου ὅπου εὐρίσκειται· ἀλλ' ἐγὼ ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου ὅπου ἐφρούρουν παρετήρησα τὸ ἡμισυ πλοίου, ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος εἶναι μέτριος καὶ τὸ κῆμα ταπεινόν. — Ποῦ ἦτο κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου; εἶχεν ἀγκυροβολήσει; — Οὐχί· ἐξηκολούθησε νὰ μᾶς πλησιάσῃ, μέχρις οὔ ὁ ἄνεμος ἔπεσε παντελῶς. — Ποῖας σημαίας; — Δὲν εἶχον τηλεσκοπίον. Πλὴν, χίλια βόμβαι! ἀπὸ τοῦ ἐνδὸς εἰς τὸ ἄλλο τοῦ καταστρώματος ἄκρον τὸ πλοῖον τοῦτο διαβολικὴν ὁμοιάζει μηχανὴν. — Ὡπλισμένον; — Πιστεύω, καὶ πεμφθὲν εἰς τὴν ἀναζήτησιν. . . . Εἶναι, νομίζω, καιρὸς ν' ἀνακρούσωμεν πρύμναν. — Ν' ἀνακρούσωμεν πρύμναν; Ἀδιάρφορον ὅστις καὶ ἂν ἔρχεται νὰ μᾶς καταδιώξῃ· δὲν θὰ δραπετεύσωμεν· θὰ ἦτο ἀνανδρον· θὰ ἀποθάνωμεν ὡς ἀνδρεῖοι εἰς τὰς τάξεις μας. — Ἐστὼ! ἔστὼ! ὁ Βὲν ἀδιαφορεῖ. — Ὁ Χριστιανὸς εἰδοποιήθη περὶ πάντων τούτων; — Ναί! συνήθροισεν ὄλον τὸ πλῆθος μας· ἀσχολοῦνται εἰς τὸ νὰ καθαρῶσι τὰ ὄπλα· ἔχομεν ἐπίσης κανόνά τινα, ἄτινα δι' ἐκκαύσεως ἐδοκιμάσαμεν· σὲ ζητοῦν. — Δικαιότατον· καὶ ἄλλως ὅμως ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα,

δὲν εἶμαι τοιοῦτος, ὥστε νὰ ἐγκαταλείψω ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς συντρόφους μου. Ἄτυχῆς Νέβα μου! εἶναι ἀρὰ γὰρ ἀνάγκη ἢ εἰμάρμενη μου, μὴ ἀρκουμένη εἰς τὸ νὰ καταδιώκῃ ἐμὲ, νὰ συμπεριλάβῃ ἐν τῇ καταστροφῇ καὶ μίαν ἐρωμένην τόσον τρυφερὰν, τόσον πιστήν; Ἄλλ' ὅ,τι κἀν συμβῆ, Νέβα, μὴ με καθιστᾷς ἀνάνδρον· δὲν ἔχομεν τὸν καιρὸν οὐδὲ δάκρυ ἐν κἀν νὰ χύσωμεν, οἰαδῆποτε κἀν ἢ ἡ τύχη μου· εἶμαι σός.—Δίαν καλῶς, εἶπεν ὁ Βέν· τὰ δάκρυα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς τακτικούς στρατιώτας τοῦ ναυτικοῦ.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΟΥ ΟΠΙΟΥ.

Καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης, ἐν Πρωσσίᾳ ὁ κ. Christlieb ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως σπουδαίαν μελέτην περὶ τοῦ ἐν Ἰνδικῇ ἐμπορίου τοῦ ὀπίου καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ.

Ἴδου περίληψις τοῦ ἔργου τούτου.

Ἡ Ἰνδικὴ κυβερνήσις ἐπορίσθη μέχρι τοῦδε ἐκ τοῦ ἐμπορίου τούτου τὸ ἔβδομον τῶν προσόδων αὐτῆς. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ὀπίου ἐν Σινικῇ ἠϋξήθη διαρκῶς μέχρι τοῦ 1875, καθότι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν χώραν ἐν στρογγύλῳ ἀριθμῷ 90,000 κιβώτια, ἀξίας 220 ἑκατομμυρίων μάρκων ἢ 275 ἑκατομμύρια φράγκα· σήμερον ὅμως ἡ Σινικὴ ἤρξατο ἀμιλλωμένη σπουδαίως πρὸς τὴν Ἰνδικὴν ὡς πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὀπίου, ἢ τοῦλάχιστον τοῦ μήκωνος, ἐξ οὗ ἐξάγεται.

Τῷ 1773 εἰσῆχθη τὸ πρῶτον εἰς Σινικὴν τὸ Ἰνδικὸν ὀπίον, ὑπὸ τὴν μορφὴν φαρμάκου. Ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατέστη κοινὴ παρὰ τῷ λαῷ, εἰκοσι δὲ βραδύτερον ἔτη ἤρξαντο παραπονούμενοι διὰ τὴν κατάχρησιν αὐτοῦ. Τῷ 1799, ἡ εἰσαγωγὴ ἀπηγορεύθη ἐπὶ αὐστηροτάτη ποινῇ. Ἄλλ' ἡ ἀρχὴ ἐγένετο, τὸ λαθρεμπόριον ἐπωφελήθη τὴν ἀπαγόρευσιν, χάρις δὲ εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν σινῶν ὑπαλλήλων, τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο ἔλαβε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον σημαντικὴν αὔξησιν. Αἱ συνέπειαι εἰσι γνωσταί· ὁ πόλεμος τοῦ 1839, περατωθεὶς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Nanking (1842), δι' οὗ ἀπεποιούντο οἱ Σῖνα νὰ νομιμοποιήσωσι τὸ ἐμπόριον τοῦ ὀπίου.

Ἐν τούτοις, μετὰ νέον πόλεμον καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ταπίγκων ἢ Σινικῆ παρεδέρξατο, ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Tien-tsin (1860), τὸ ὀπίον νὰ μὴ θεωρῆται πλέον ὡς ἀπηγορευμένον ἐμπόρευμα, ἀλλὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς δικαίωμα εἰσαγωγῆς 204 μάρκων τὸ κιβώτιον τῶν 133 1/2 λιρῶν ἀγγλικῶν.

Ἡ συνθήκη τοῦ Chefoo, συνομολογηθεῖσα ἐσχάτως, ἐπήνεγκε μεταβολὴν τινὰ ὡς πρὸς τοῦτο

εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Tien-tsin· αὕτη ὥριζεν ὅτι σὺν τῷ τελωνειακῷ δασμῷ τῷ πληρωνομένῳ ὑπὸ τῶν εἰσαγωγῶν θὰ προσετίθετο καὶ δικαίωμα διαμετακομίσεως (Li Kin), πληρονομένου ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, λέγεται, δὲν ἐπεκύρωσε τὸν ὅρον τοῦτον τῆς συνθήκης.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, οἱ ὑπέρογκοι οὗτοι φόροι οὐδαμῶς ἐγαλάρωσαν τὴν εἰσαγωγὴν, οὐδὲ ἐμείωσαν τὴν κατανάλωσιν. Ἐν Ningpo, πόλει ἐχούσῃ πληθυσμὸν 400,000 ψυχῶν, ἀριθμοῦνται (κατ' ἐπίσημον σημείωσιν) 2700 ἐργαστήρια, ἐν οἷς πωλεῖται ὀπίον, ἧτοι ἐν ἐργαστήριον διὰ 148 κατοίκους. Ἡ συνήθεια τοῦ καπνίζεσθαι τὸ ὀπίον ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς πλουσίας τάξεις· κατὰ τὸν συγγραφέα, ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Πεκίνου, ἠνοίχθη ἀγορὰ ὀπίου πρὸς χρῆσιν τῶν ὑπαλλήλων.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καπνιζόντων ὀπίον ὑπολογίζεται εἰς 3 ἕως 4 ἑκατομμύρια. Ἰατροίτις ἔλεγεν ὅτι ἐν τῇ πελατεῖᾳ αὐτοῦ 10 τοῖς 100 τῶν ἀσθενῶν του ἦσαν ἐκ τῶν τακτικῶν καπνιζόντων τὸ φάρμακον τοῦτο, πέντε δὲ τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν ἀρχαρίων. Ἡ τύχη τοῦ καπνίζοντος ὀπίου εἶναι ἢ ἐν δεδομένῳ χρόνῳ φυσικὴ, ἠθικὴ καὶ οικονομικὴ αὐτοῦ καταστροφή· ἐνεκα τοῦ ὀπίου γίνονται ἀπόπειραι κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ιδιοκτησίας τοῦ ἄλλου, καὶ πωλοῦσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των.

Ἡ σινικὴ κυβερνήσις κατανοεῖ καλῶς τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν· ὁ κύριος Christlieb πιστεύει ὅτι, ἐὰν τὸ ἐμπόριον τοῦτο ἔπαυεν, θὰ ἐξηφανίζοντο πολλὰ προσκόμματα παρακωλύοντα τὰ διεθνή μετὰ τῆς Σινικῆς συμφέροντα,

Κατ' αὐτὸν, τὰ συμφέροντα αὐτῆς τῆς Ἰνδικῆς κλίνουσιν ὑπὲρ τούτου τὴν πλάστιγγα. Αἱ φρικαλέαι σιτοδεῖαι αἵτινες ἀπὸ τινῶν ἐτῶν κατερημοῦσι τὴν Ἰνδικὴν ἀποδεικνύουσι ὅτι τὸ ὀπίον εἰσῆλασεν εἰς τὴν χώραν ταύτην, ὑπερτερῆσαν τῆς καλλιέργειας καὶ πρὸς βλάβην τῶν σιτηρῶν. Καὶ ἀληθῶς τὸ ὀπίον βασιλεύει ἐν αὐτῇ ἐπὶ 1,033,000 πλεθρῶν γῆς.

ΠΡΩΨΟΣ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΝΗΤΥΞΙΣ.

Ὁ ἐν Κερκὺρ ἡμέτερος ἀναποκριντῆς ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰς ἐπομένας πληροφορίας περὶ πρῶρου διανοητικῆς ἀναπτύξεως Ζακυνθίου παιδός, περὶ οὗ καὶ αἱ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες ἔγραψαν.

Ὁν ὑπερφυῆς ἐπεσκέψθη κατ' αὐτὰς τὴν Κερκὺραν. Ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν οἱ ἄνθρωποι ἐδιδάχθησαν τὸν πλήρη σκεπτικισμὸν, τὴν δὲ πίστιν εἰς μόνους τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὁ περὶ ἐμφανί-

σεως ὑπερφυσικοῦ ὄντος ἰσχυρισμὸς ἤθελεν ὑποληφθῆναι ὡς μῦθος ἢ φαντασμαγορία, καθ' ὅσον ἡ παραβίασις τῶν φυσικῶν νόμων εἶναι ἀδύνατος. Μῦθον τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἡμεῖς ἀπεκαλέσαμεν τὴν εἰδήσιν Ζακυνθίας ἐφημερίδος, καθ' ἣν ἐπταετὲς παιδίον ἐποίει ἀκριβέστατα καὶ ἐν τῷ ἅμα δυσχερεστάτους μαθηματικούς ὑπολογισμούς. Δὲν προέκειτο περὶ ὕλικοῦ τέρατος, ὅποια, τέλος, διάφορα παρατηροῦνται, ἀλλὰ περὶ θαυμασίας διανοητικῆς τελειότητος. Καὶ ὅμως ἡ ἀγγελία ἐκείνη ἦν τροχάδην διήλθε τὸ ἡμέτερον βλέμμα, οὔτε μῦθος ἦτο, οὔτε εἰδήσις ἀγυρτικῆ, διότι τὸ φημιζόμενον πνευματικὸν τέρας παρέστη ἐν μέσῳ ἡμῶν. Ἰδίους ὁμμασιν εἶδομεν τὸ παιδικὸν αὐτοῦ ἀνάστημα καὶ ἰδίως ὡς ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ὁ παῖς οὗτος ὀνομάζεται **ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΕΝΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ**. Μόλις σχεδὸν ὑπερβὰς τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, εἶναι ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, μονόπηγος τὸ ὕψος· ἔχει κεφαλὴν ὀγκωδεστέραν τοῦ συνήθους, ἐκτάκτως ἀναπτυχθεῖσαν διαρκούσης τῆς συλλήψεως κατὰ τὸν ἱατρὸν κ. Ζαβιτζιάνον. Ὁ πατήρ αὐτοῦ εἶναι πτωχότατος λαχανοπώλης, ὀνόματι Γεώργιος. Αὐτὸς δὲ ὁ παῖς διὰ τὴν πενίαν ἤρξατο ἀπὸ τοῦ πέμπτου τῆς ἡλικίας ἔτους ἐργαζόμενος παρά τινι σχοινοποιεῖῳ, ὅπου μετέβαινεν ἀπὸ τοῦ λυκαυγοῦς καὶ κατεγίνετο πανήμερος σπέρων τὸ ἐργαλεῖον. Κατὰ μεσημβρίαν μόνον διέκοπτε τὴν ἐργασίαν καὶ μετέβαινεν οἰκαδὲ ἵνα φάγῃ ὀλίγον μέλινα ἄρτον καὶ ἐλαίας. Ἐργαζόμενος ἠρίθμει τοῦ ἐργαλείου τὰς συστροφὰς περὶ τὸ ἑκατομμύριον καθ' ἑκάστην, καὶ ἔπειτα ἀφίετο εἰς ἄλλατα. Ἐκ δὲ τῆς διηγεσεως ταύτης ἐργασίας ἀπελάμβανε τριάκοντα λεπτὰ καθ' ἑκάστην, καὶ ὅμως ἐκ τῶν λεπτῶν τούτων προεμήθευσε δύο φορέματα τῇ μητρὶ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδιόχουσαν τρέφει στρογγύτη. Χωρὶς τινος διδασκαλίας ὁ παῖς οὗτος ἐκτίσθη τὴν δύνανσιν τοῦ ἐν τῷ νῷ ἀριθμητικοῦ ὑπολογισμοῦ εἰς θαυμασίον βαθμὸν, ἐν ἄκαρπῳ ἀλλεπαλλήλους ἐκτελῶν τὰς ἀριθμητικὰς ἐργασίας, καὶ εὐχερέστατα λύων παντοῖα ἀριθμητικὰ προβλήματα, ἀναλογίας κτλ. Ἡ διαγωγὴ διάνοιά του παίζει μὲ διλλιόνια καὶ τριλλιόνια, μεθ' ἧς εὐκολίας ἡμεῖς μετροῦμεν τὰς μονάδας· τὸ δὲ περιεργότερον ὅτι ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀπείρων ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν του, διακόπτει ἑαυτὸν, ὁμιλεῖ ἢ ἀπαντᾷ εἰς πράγματα ἄλλα, ὥς ἤθελε τις νομίσει ὅτι ἀπόλεσε τὴν σειρὰν τῆς ἐργασίας του, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ὁ νοῦς αὐτοῦ οὐκ ἔστη, τρέχει ὡς νόημα, καὶ συντελέσας τὸν ὑπολογισμὸν ἐκτίθησιν ἀλόγηστον τὸ ἐξ ἑκατομμυρίων ἐξαγόμενον του. Τὴν ἐργασίαν ταύτην οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο βεβαίως ἐν νῷ μόνον νὰ κατορθώσῃ, ἀλλὰ τις παιδεύσεως

συνεχοῦς τυχῶν, καὶ ἡλικίας πολὺ τῆς τοῦ Ζακυνθίου παιδός ἀφισταμένης, πρὸς δὲ χρώμενος χρόνῳ πολλῷ μακροτέρῳ καὶ χάρτη καὶ γραφίδι καὶ μελάνῃ, οὕτω μόνον τοῦ ποθουμένου θὰ ἐτύγγανεν. Ὁ μοναδικὸς παῖς φαίνεται ἔχων ἐνστικτον γνῶσιν τῶν ἀριθμητικῶν ποσῶν, διότι παρ' οὐδενὸς ταῦτα ἐδιδάχθη· ἔχει ἴσως ἰδίαν μέθοδον ὑπολογισμοῦ, διότι διαφέρει κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν ποσοτήτων, καὶ ὑπολογίζων μεγάλα ποσὰ σφρέπει τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ ἀλγεβρικοῦ ἀπείρου. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὴν ἐντύπωσιν ἣν εἰς πάντας ἐμποιεῖ ὁ παῖς οὗτος· ὅπου ἂν εὐρεθῇ, ἐν οἴκῳ ἢ ἐν ὑπαίθρῳ, κυκλοῦται! ὑπὸ σμήνους ἀνθρώπων ἐκπλήκτων διὰ τὸ ἐξάσιον τοῦ πλάσματος. Ἐδραμον οἱ πνευματισταί, ἀλλ' ἐψεύσθησαν τὰς ἐλπίδας, οὐδὲν τεκμήριον τοῦ ὑποτιθεμένου ζωϊκοῦ μαγνησμοῦ ἀνευρόντες· Ἐδραμον οἱ πυρβωνισταί καὶ ἔφυγον ἐνδοιάζοντες περὶ τοῦ ἰδίου πυρβωνισμοῦ· Ἐδραμον ἱατροί, μαθηματικοί, ἄλλοι ἐπιστήμονες κλπ. ἵνα ἴδωσιν ἐνώπιον αὐτῶν τελούμενον τὸ πείραμα καὶ εἶδον.

Δίαν εὐσεβὲς εἶναι τὸ παιδίον· ἠρώτησαν αὐτό· τίς σὲ ἐδίδαξε τὰς ἀριθμητικὰς ἐργασίας; Ὁ Θεὸς, ἀπήντησεν αὐτό. Ὁ Θεὸς λοιπὸν σὲ ἀγαπᾷ; προσέθηκεν ὁ ἐρωτῶν. Τὸν ἀγαπῶ πολὺ καὶ με ἀγαπᾷ, ὑπέλαθεν ὁ παῖς. Μεγάλως δ' οὗτος ἠδύναται ὅτι ἠσπάσατο τὴν λάρνακα τοῦ πολιούχου Κερκὺρας ἁγίου Σπυρίδωνος. Τὸ ἐξάσιον παιδίον ἀρέσκειται εἰς τὰ παιδικὰ ἀθύρματα, ποιεῖ τὴν μουσικὴν, ἐπιδίδωκε τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν, ἔχει φιλοδοξίαν ἅμα καὶ μετριοφροσύνην, εἶναι εὐφρεστάτον καὶ ἀφελέστατον καὶ τὰ μᾶλα ἀγαθὸν καὶ εὐγενές. Τοιοῦτος παῖς μεταδίδων εἰς πάντα ἄμετρον ἐνθουσιασμὸν ἔλαθεν ἀμέσως καλοῦς κάγαθους προστάτας. Ὁ ἐν Ζακύνθῳ κ. Κοκκίνης ἔλαθεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἐπιμελεῖται τὴν διαίταν καὶ ἀνατροφὴν αὐτοῦ. Ἡ Ζακυνθία κυρία Λούντζη ἐδωρήσατο ἐξακισχιλίας δραχμὰς, ὅπως δαπανηθῶσιν ὑπὲρ τῆς μελλούσης αὐτοῦ ἀγωγῆς. Ἐνταῦθα δὲ ἔχει αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του ὁ πρῶτος δῆμαρχος Ζακυνθίων κ. Φ. Τζουλάκης.

Ὁ Θεόδωρος Μεντζελόπουλος εἶναι σπανιώτατον ὑπερφυῆς φαινόμενον, ἀποδεικνύον εἰς ποῖον σημεῖον τελειότητος καὶ μεγαλείου δύναται νὰ φθάσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

(Ἐκ τοῦ Νεολόγου).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΛΟΡΔΟΣ ΡΟΥΣΣΕΛ.—Τῆ 17|29 μαΐου ἐτελεύτη-
σεν ἐν Λονδίῳ ὁ λόρδος Ρούσσελ, εἰς τῶν διαπρεπε-
στέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας. Περὶ τοῦ-
του δημοσιεύομεν τὰς ἐπομένους βιογραφικὰς εἰδήσεις.

Ὁ Τζῶν Ρούσσελ, ἦν ἐξ καὶ ὀγδοήκοντα ἐτῶν,
υἱὸς τοῦ δουκὸς Βεδφορντ, γεννηθεὶς ἐν Λονδίῳ τὴν
18 αὐγούστου 1792. Διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν
ἀρχῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἀπέβη μέλος τοῦ
φιλελευθέρου κόμματος, ἐν ᾧ οὐδέποτε ἄλλοις ἐσχά-
των ἐπαύσατο διαδραματίζων πρόσωπον μέγα.
τὰ δὲ μέγιστα τῆς ἀνθρωπότητος ζητήματα θερ-
μὸν εὖρον ἐν αὐτῷ προστάτην.

Ἰπουργὸς ἐγένετο τῷ 1834 καὶ πρῶτον ἐπὶ
τῶν ἐσωτερικῶν, εἶτα δὲ τῷ 1841 ἐπὶ τῶν ναυ-
τικῶν. Τῷ 1844 ἐγένετο πρωθυπουργός, διαδεξά-
μενος τὸν σὶρ Ροβέρτον Πήλ καὶ ἀντικατασταθεὶς
ὑπὸ τοῦ λόρδου Δέρβυ. Βραδύτερον ἔλαβε τὸ χαρ-
τοφυλάκιον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ καὶ
ἐπὶ τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου τὸ τοῦ προέδρου τοῦ
συμβουλίου. Κατὰ τὰ διάφορα ταῦτα ὑπουργή-
ματα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν συνειτῶν με-
τρῶν, ἥτοι τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων νομοσχεδίου,
τῆς διαμαρτυρησέως τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως
κατὰ τῆς διανομῆς τῆς Πολωνίας, τῆς ὑπὲρ τῆς
Δανιμαρκίας κτλ. Τῷ 1861 προήχθη εἰς τὸ ἀ-
ξίωμα ἐπιτίμου ὑπὸ τὴν προσωνομίαν κόμης Ρούσ-
σελ. Τῷ 1865 τὸ δεύτερον διωρίσθη πρωθυπουρ-
γὸς καὶ διετέλει μετὰ τοῦ Γλάδστωνος ἡγέτης τοῦ
φιλελευθέρου κόμματος, ἀριθμοῦντος περὶ τὰς 70—
80|ψήφους ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων. Ἀπὸ τοῦ
1868 διήνυσεν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν λόρδων στάδιον
τῶν ἀνεξαρτήτων φιλελευθέρων. Ἐνυμφεύθη δις,
ἐν ἡλικίᾳ 43 ἐτῶν τὴν λαίδυ Ριθλεστάλην καὶ
μετὰ ἐξαιτίαν τὴν θυγατέρα τοῦ κόμητος Μίντο.
Ἐδημοσίευσεν περὶ τὰ ἐξήκοντα συγγράμματα
κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον σπουδαία, ὧν τὸ ἐν
τιτλοφορεῖται Ἐγκυκλίαις τῶν Τούρκων
ἐν Εὐρώπῃ.

Ὁ λόρδος Ρούσσελ κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ
ἔτη ἐξασθενησάσης τῆς υγείας ἐκ διαλειμμάτων
μόνον ἀνιμνύετο εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις.

ΣΙΝΩΝ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΑΙ ΔΟΣΑΣΙΑΙ.—Τὸ ἀγα-
πητὸν τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ἐραστῶν ἔν τε Εὐ-
ρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ ἄστρον, ἡ σελήνη, ὀνομάσωμεν
αὐτὴν, δυσηρέστησε κάπως τοὺς ἀστρονόμους τοῦ
Πεκίνου. Οἱ διασημώτατοι σοφοὶ τοῦ Κ'ιν Τ'ι ἐν
Κι ἐν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀστρονομικοῦ γραφείου
ἀνήγγειλαν ἐπιστήμως εἰς τὸν αὐτοκράτορα, υἱὸν
τοῦ Ἡλίου, καὶ εἰς πάντας τοὺς διοικητὰς τῶν
ἐπαρχιῶν, τοῖς δορυφόροις αὐτοῦ, ὅτι τῆ 17 φε-
βρουαρίου, τῆ πέμπτῃ ἀκριβεστάτα ἐσπερινῇ ὥρᾳ,

ὁ δράκων ὁ περιφερόμενος εἰς τὰ αἰθέρια πελάγη θὰ
ἐπειράτο εἶτι ἀπαξ νὰ καταβροχθίσῃ τὴν σελήνην.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔκλειψις ἠγγεάλετο σχεδὸν ὀλική, οἱ
ἀστρονόμοι ἐγνωστοποίησαν εἰς τὸ δημόσιον ὅτι
θὰ ἦτο τρομερὰ ἡ ἐπίθεσις τοῦ τέρατος καὶ ὅτι
ὁ δορυφόρος τῆς γῆς ἐδύνατο νὰ ὑποκύψῃ, εἰάν
κραυγαὶ καὶ θορυβώδεις διαδηλώσεις δὲν ἔτρεπον
εἰς φυγὴν τὸν φοβερόν δράκοντα. Λοιπὸν κατὰ τὴν
ὀρισθεῖσαν ἡμέραν καὶ πολὺ πρὸ τῆς ὥρας τῆς ἐκ-
λείψεως ἑκατομύρια Σινῶν ἐξῆλθον τοῦ ὠχυρωμέ-
νου τῶν πόλεων περιβόλου καὶ μετέβησαν ἐντὸς
αὐτῶν, τὴν βίνα εἰς οὐρανὸν ἀνεστραμμένην ἔχο-
ντες, ὅπως μὴδὲν διαφύγῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐκ
τοῦ φυσικοῦ φαινομένου. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχον
προμηθευθῆ γόγγα (μουσικὰ παρὰ Σῖναις ὄργανα
ἐκ μεταλλίνης πλακὸς κρουομένης διὰ δερματοφό-
ρου βάρδου καὶ ἠχοῦσης ἐξάσιον) ἐφωδιάσθησαν
χύτρας, κρόταλα, ἰνδοκαλάμους κενούς ἐσωθεν καὶ
πολλὰ μικρὰ ἐρυθρὰ πυροκρόταλα, ἄνευ τῶν ὁποίων
δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν Σινικῇ καλὴ εἰσορτή.

Ἄλλ' οἷα προσδοκίας διάψευσις! Τὸ πλῆθος
τοῦτο παρετήρησε μετὰ ἐκπλήξεως ὅτι τῆ πεμ-
πτῇ ὥρᾳ ἡ σελήνη ἀνίσχεν ἄνω τοῦ ὀρίζοντος,
χωρὶς ὁ εὐρὸς αὐτῆς δίσκος τὴν ἐλαχίστην νὰ
παρουσιάξῃ βλάβην. Ἡ αὐτὴ αἰθριότης τῆ ἔκτη
ὥρᾳ, καὶ τῆ ἐβδόμῃ, ἡ σελήνη ἦτο πλησιφαής.
Μήτοι δολιότης ὑπῆρχεν εἰς τὸ μέσον; Ἐπρεπεῖν
ἀράγε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια ἄνευ πολέμου;
Παρασκευάζοντο οἱ ἀγαθοὶ Σῖναι μετὰ λύπης νὰ
ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, ὅτε ἐξαίφνης
μέγας ἐξεβράγη ἀλαλαγμός· εἶχον παρατηρήσει
ὅτι ἠλλοιοῦτο τοῦ πλανήτου ἡ λαμπηδῶν, ὅτι
ἡματοῦτο ἡ ὄψις αὐτοῦ, ἐνῶ μέλαινα καὶ ἀπεχθὴς
κηλὶς ἐκάλυπτεν αὐτὴν ἡρέμα. Ὁ δράκων προσέ-
βαλλε βεβαίως. Ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν μετὰ
πόσης λύπης ἐτάναςαν οἱ Σῖνοι τὰ γόγγα αὐτῶν,
μετὰ πόσης δυνάμεως ἔκρουσαν τὰ κρέμβαλά των
καὶ τὰς χύτρας καὶ τὸ πῦρ μετέδωκαν εἰς τὰ μυ-
ρία μυρίων πυροκρόταλα! Ὅστις τὴν μουσικὴν
τῶν κατοίκων τοῦ Οὐρανίου κράτους δὲν ἤκουσεν
ἀδύνατον νὰ σχηματίσῃ ἐλαχίστην ἰδέαν τῆς δια-
πασῶν εἰς τὴν δικνοῦντο αἱ κραυγαί. Προφανῶς ὁ
δράκων κατετρόμαξε καὶ μετὰ ὀριανὴν πάλην ἀ-
πεχώρησεν, ἀλλ' ἀφοῦ εἶδε τὸ ἄστρον ἀναλαμβά-
νον τὴν φωτοβολὸν αὐτοῦ πορείαν. Ὁ αὐτοκράτωρ
ἐγνωστοποίησε τοῖς ἀστρονόμοις ὅτι, εἰάν τοιοῦτο
λάθος ἐγίνετο ἄλλοτε, θὰ τοὺς ἐξώριζε καὶ θὰ κα-
τῆργει τοὺς μισθοὺς των. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ
Τσουγκ Κάγκ, 2,155 ἔτη π. Χ. δύο ἀστρονόμοι,
ὁ Χ'ι καὶ ὁ Χῶ ἐθανατώθησαν, διότι δὲν προσῆδον
ἐκλείψιν ἡλίου.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.